

הקהל למען ציון 2

לאור חזון החמ"ד

**נוער מוביל
תהליכים
חברתיים וערכיים
התשע"ו**

הקהל למען ציון 2 לאור חזון החמ"ד, התשע"ו

פילד

"דע את עצמך" בין אדם לעצמו ובין אדם לאלוקיו

"זהות" היא מושג מתפתח ומשתנה בכל שלבי החיים. הזהות מורכבת מאוסף של תפיסות, אמונות ומחשבות של היחיד ביחס לעצמו וביחס לסביבתו. להולדתו של אדם במציאות מסוימת (משפחה, מקום, חברה, תרבות), יש השפעה מכרעת על האופן שבו הוא תופס את עצמו. זהות ציונית-דתית מהווה מציאות שלמה וכוללת של תפיסות, מחשבות, אמונות ומעשים. טיפוח זהות ציונית-דתית הינה לב ליבו של המעשה החינוכי בבתי החינוך של החמ"ד.

"ואהבת לרעך כמוך" בין אדם לזולתו

אמר רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה", אחד מערכי היסוד של עם ישראל הנו אהבת הרע. כאנשי חינוך עלינו לקדם ולעודד ביטויי רעות, ערבות, אכפתיות, נתינה ואהבת חנם ביננו לבין עצמנו, ביננו לבין קהילתנו וביננו לבין כל חלקי עם ישראל. בחירתם של נציגי הקהל בנושא זה, מהווה המשך ישיר לפעילותם בנושא "הקהל למען ציון" הראשון, בו בחרו לעסוק בנושא ישי" - יחד שבטי ישראל.

קליטת עלייה ויהדות התפוצות בין אדם לעמו

חיזוק הקשר ביננו לבין יהדות התפוצות, לצד חיזוק ושיפור הקשר בין ישראלים ילידי הארץ לבין ישראלים עולים מארבע כנפות תבל, הנו נשמת אפו של העם היהודי היושב בציון. הציונות, תושבי מדינת ישראל וממשלת ישראל מעולם לא אבדו תקווה לזכות לראות "בשוב ה' את שיבת ציון" של כל נדחי ישראל, יחד עם זאת יש להכיר בקשיי העולים, להושיט להם יד, ובה בעת לפעול ללא לאות לחיזוק הקשר עם קהילות ישראל בתפוצות.

"ארץ חמדה" בין אדם לארצו ולמדינתו

"המדינה היא גילוי חסד אלוקי, כראשית פעמי הגאולה השלמה, ומכאן שאסור לנו להסתכל בשוויון נפש בכל המתרחש בה..." (הרב שאול ישראל). כמחנכים חובה עלינו לטפח לחזק את הקשר ביננו לבין ארץ חמדה שניתנה לנו, וחלילה לנו מלהתייחס אל החיים במדינה ריבונית צומחת ופורחת כדבר המובן מאליו.

בעזרת צור ישראל וגואלו
שב העם היהודי לארץ ישראל
והקים בה את ביתו הלאומי,
ובכלל זה את מוסדות המדינה,
משרד החינוך ואגפיו.

חזון החמ"ד

החינוך הממלכתי-דתי

בין אדם לאדם:

חינוך לאמונה
בקב"ה, לאהבת ה',
ליראת שמים
ולחיי תורה
ומצוות.

בין אדם לעמו:

חינוך לאהבת
כלל ישראל,
מתוך אחריות
אישית
ומעורבות
חברתית.

בין אדם לארצו ולמדינתו:

חינוך לאהבת הארץ,
להכרה בערכה הרוחני,
הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל,
לאחריות לעתיד המדינה
ולנכונות למעול למענה.

בין אדם לזולתו:

חינוך להכרת מעלת האדם, הנברא בצלם
אלוקים, ולדבקות בכלל הגדול של "ואהבת
לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.

בין אדם לעצמו:

חינוך
למידות
טובות ושאיפה
לצמיחה
מתמדת
ולמצוינות בכל
תחומי החיים.

מינהל החינוך הדתי על ראשיו, מחנכיו, מנהליו,
מפקחיו וחברי מועצת החמ"ד, מחויבים לחינוך ילדי
ישראל ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות באהבה.
אנו פועלים כדי להתקרב ולקרב אל אבינו שבשמים -
מתוך אמונה עמוקה והשקפת עולם מגובשת ושקולה,
מתוך מחויבות לחינוך כשליחות לכלל ישראל, מתוך
שאיפה לשותפות ביצירת חברת מופת ומתוך מחויבות
לתורה ולהלכה.

בתי החינוך של החמ"ד הם כמשפחה עבור כל הבאים
בשעריהם: תלמידים, הורים, מורים ומנהלים - **בית חינוך כמשפחה**.

בתי החינוך של החמ"ד הם בתים של תורה, של יראת שמים ואהבת ה' ושל מידות טובות ודרך ארץ.
בתי החינוך של החמ"ד מעודדים טיפוח זהות אישית-ציונית-דתית-חברתית-אזרחית.
בתי חינוך של החמ"ד מלמדים באהבה ומחזקים את רוח האדם.
בתי החינוך של החמ"ד מקדמים למידה משמעותית, חדוות הדעת ומצוינות.

תוכן העניינים:

1	חזון החמ"ד
3	תוכן העניינים
4	הקהל למען ציון בתוך אבני הדרך
5	מבוא
7	בראשית הייתה מחשבה, מאמר פתיחה אברהם
15	שער 1 - מודל תהליך הקהל, לאור חזון החמ"ד
14	מתווה פעילות תשע"ו
15	שלב א: בחירת 4 נושאים (שבט תשע"ה)
	"דע את עצמך" - זהות אישית ציונית-דתית
	ואהבת לרעך כמוך" - יחד שבטי ישראל
	יהדות התפוצות וקליטת עלייה
	אהבת ארץ חמדה
16	שלב ב: הקהל בית ספרי (חשוון-טבת, תשע"ו)
16	שלב 1: פרסום ושיווק
17	הקהל בעין היועצת רציונל ופעילות
25	שלב 2: בחירת שני נושאים
31	שלב 3: הקהל כיתתי - בחירת נציגי הקהל
35	הקהל כיתתי - פעילות כיתתית וקבלת החלטות
37	שלב 4: הקהל בית ספרי - תכנון
39	הקהל בית ספרי - הצעה ליום הקהל
42	שלב ג: הקהל מחוזי (טבת-שבט, תשע"ו)
42	שלב ד: הקהל ארצי (ט"ו אדר א', תשע"ו)
42	שלב ה: יישום החלטות הקהל עם הפנים קדימה
43	שער 2 - הצעות להקהל כיתתי
45	בין אדם לעצמו ולאלוקיו: דע את עצמך - זהות אישית ציונית דתית
	הצעות לתשע פעילויות כיתתיות בנושא
61	בין אדם לזולתו: "ואהבת לרעך כמוך" - יחד שבטי ישראל
	הצעות לאחת עשרה פעילויות כיתתיות בנושא
79	בין אדם לעמו: יהדות התפוצות וקליטת עלייה
	הצעות לאחת עשרה פעילויות כיתתיות בנושא
101	בין אדם לארצו ולמדינתו: אהבת ארץ חמדה
	הצעות לשמונה פעילויות כיתתיות בנושא

עריכה: אפרת עמנואל, מיכל דה-האן

צוות היגוי: מיכל דה-האן, אפרת עמנואל, זוהרה פלורסהיים, שושי שפיגל, חגית לזר, רותי פרקש וצוות חינוך חברתי-ערכי יסודי ועל-יסודי.

כתיבה: אפרת עמנואל, פנינה בולקה, ראומה הררי, אדווה זיידמן, מוריה שטרן

עריכה לשונית: תהילה דוד

הפקה: אתי אורלב, בת-שבע סיאני, מינהל החינוך הדתי

עיצוב גרפי: סיגל גד - מדיה, פרסום והפקות

דפוס:

הוצאה לאור: גף פרסומים, משרד החינוך

שנת הוצאה לאור: תשע"ו, 2015

מבוא

מינהל החינוך הדתי בשיתוף עם מועצת התלמידים והנוער הארצית ומינהל חברה ונוער, מקיימים מפגש בני נוער ארצי לחשיבה, לקבלת החלטות ולעשייה למען:

- ילדים ובני הנוער
- בית החינוך
- הקהילה
- מדינת ישראל

מטרות:

1. חינוך לאחריות, למחויבות, לשותפות ולמעורבות בחיי החינוך, הקהילה והמדינה.
2. חבירה של כלל תלמידי החמ"ד לשפה משותפת ולעשייה משותפת.
3. העצמת בני הנוער והקניית מיומנויות של קבלת החלטות והובלת תהליכים ערכיים וארגוניים בכיתה, בבית החינוך, בקהילה ובמדינה.
4. יצירת שותפות מרוממת לעשייה ולתרומה לבית החינוך, לקהילה ולמדינה.

איך יוצרים תהליך "הקהל"?

איך בונים ספינה?
אוספים אנשים
ינוטעים בהם
את האהבה והבמיה
אין חרב, תגדול והאינטופי.
ולא - אוספים אנשים
ואומרים להם לאסוף עצים
והבין תכניות לבניית ספינה.
(אנטוואן דה סנט אכזופרי)

בחוברת שלפניכם בנינו עבורכם מודל מפורט של כל שלבי ה"הקהל", החל משלבי ההכנה, בחירת הנושאים, התווית תהליך כיתתי מפורט וקווים מנחים לתהליך בית ספרי. וכן פירוט של כל שלבי הביניים.

תפקידנו כמנהיגי חינוך במטה ובבית הספר, לאסוף את האנשים, להמציא עבורם את הכלים, החוברות, הדפים, הפעילויות - את התשתית, וכמובן להיטיב להביט ולראות את התכנית השלמה. אך מעבר לכך, תפקידנו כאנשי חינוך -

לאסוף את האנשים - את הילדים והילדות, את הנערים והנערות
ולטעת בהם את האמונה בכוּחם!
לטעת בהם את האמונה כי דעתם יכולה להשפיע,
וכי אהבתם לתורה, למשפחה, לחברים, לחברה, למדינה ולעם - בכוחה לחולל שינוי.

חזון החמ"ד באבני הדרך של החמ"ד

[illegible]

"בראשית הייתה מחשבה..."

מחלום למציאות על שותפות תלמידים

בפסח תשס"ח זכיתי להיות שותף לוועידה הארצית של תנועת "בני עקיבא". הוועידה נקראה "למען עמך ונחלתך". כ-400 חניכים ובוגרי התנועה התכנסו לשלושה ימים לדיונים, ללימוד ולקבלת החלטות כיצד לשנות את התנועה, ובעצם "כיצד לתקן את העולם..." (זאת לאחר תהליך דומה בכל הסניפים, כשבועידה נמצאים הנציגים של הסניפים ושל מוסדות התנועה). הוועידה אופיינה בדינמיקה השואפת ל"עוד", בלהט נעורים של רצון לעשות למען הכלל.

לתחושת הרוחניות הגבוהה הצטרפה רוח שליחות והרגשה מרוממת, בידיעה שכל מה שנקבע בוועידה יהיה בעל השלכה ארוכת טווח על התנועה ועל עם ישראל כולו. די ברור אפוא כיצד ניתן היה להתווכח על "קוצו של יוד" בניסוח החלטה שהחבורה קיבלה על עצמה.

מי שיכול לדמיין 400 צעירים לבושים בחולצות תנועה, כשמתרחש ויכוח סמוי בעקבות מחלוקת אידיאולוגית איזה שיר לשיר ב-3:00 לפנות בוקר, "אבינו שבשמים", צור ישראל וגואלו" או "תורת ה' תמימה"; מי שיכול לראות אותם מול עיניו אחרי לילה ללא שינה ואחרי תפילת ותיקין בכותל, רוקדים בהתלהבות במשך שעה ארוכה לפני מפקד מרגש ששותפים לו הרב דרוקמן וחניך בחבריא ב' - חש מעט מהתרוממות הרוח ומרוח החלוציות שפיעמה בכולנו.

איך יגיב לכך אדם שנמצא "בחוץ"?

מן הסתם בחיך מתנשא, באמירה צינית כלשהי ובתנועת יד שמשמעה: ילדותי ולא רלוונטי. אך טבעי שאנשים מבוגרים שניסיתי לשתף אותם בהלך הרוח של הוועידה הגיבו פחות או יותר כך: "העולם לא נמצא שם, בוועידה", "לא שם נקבעים הדברים", "פסו אידיאליסטים מן הארץ", "אז מה אם קבוצת חניכים בבני-עקיבא החליטו לקרוא לחינוך הטרוגני במוסדות החינוך של הציונות הדתית", "כדאי להיות ריאליים על הקרקע ולא לחלום חלומות" וכד'.

מנהיגי חינוך יקרים - אנחנו "בפנים" או "בחוץ"? בחיינו בבתי החינוך, בחינוכנו בתוך המוסד החינוכי-במשפחה - אנחנו "בבועת הוועידה", בהלך הרוח החלוצי והאידיאליסטי של תנועת הנוער, או שאנחנו "חיים את המציאות..."? כשאנחנו מנסים להתחנך ולחנך בבתי הספר, בשיבות ובאולפנות, האם צריך לחלום? לחשוב רחוק? כובד המשקל צריך להיות בחינוך לטוהר מוחלט, לתמימות, או שמא הנקודה הארכימדית היא ההתמודדות עם עולם קשה ומחוספס בארץ המחכה לנו מחוץ לשערי בית הספר?

והשאלה היותר נוקבת היא **איפה אנחנו נמצאים?** לא רק עם תלמידינו, אלא בינינו לבין עצמנו. אנחנו נגועים, חלילה, בציניות, בייאוש, בהנחה ה"בוגרת" שאין ממילא מה לעשות, או אנחנו מודעים לעובדה ש"גאולה קמעא קמעא", אבל עם ישראל לעולם במצב של התקדמות? האם אנחנו "קולים"... או שהמבט הוא אופטימי, ואנו מבינים שהעין הטובה בראיית המציאות, עם אמונה גדולה, חלומות גדולים ועשייה רבה בכוחם לשנות את המציאות?

אידיאל נישא ומרומם

בהיותנו חניכים צעירים בתנועה שרנו את השיר: "בראשית הייתה המחשבה, אידיאל נישא ומרומם, התאספו חברים בני מצווה והחליטו לתקן את העולם".

כן, בלי המחשבה הטהורה של אידיאלים נישאים והרצון של נערים צעירים "לתקן את העולם",

את החברה במדינתנו הנפלאה, לא היינו מגיעים לשום מקום: "החלומות הגדולים - יסוד העולם הם. חולמים הנביאים, חולמים המשוררים בהקיץ, חולמים הם הגדולים מתקני העולם... הנני חולם חלומות... ושחקים אני מרקיע, מעצור אין לרוח דמיוני, ולשאיפתי הקבועה באושר ובטוב, בטוהר ובקודש". (הרב זצ"ל)

החלומות הם יסוד העולם. ללא החולמים, ללא השאיפות הרחוקות באושר ובטוב, ללא הרצון האינסופי ב"אידאל נישא ומרומם", החיים היו נשאים בקטנותם, במקומם, בדלותם ובעכשויותם.

"הגסות של החיים החברתיים, בהיותם שקועים רק בצדם החומרי, נוטלת את אור החלום מן העולם, את זוהר ההרחבה שלו, את עלייתו העליונה מהמציאות הקודרת". הרב זצ"ל מגדיר את החיים כפי שהם, בלי החלום, בלי השאיפה הרחוקה, בלי היכולת לראות בחיינו שליחות ושאיפה לחיים אידאליסטיים - "מציאות קודרת"..."

להבנה זו, שהאידאל והחלום הם מרכיב מרכזי ומשמעותי ביותר בחיינו, שתי השלכות:

א. לנסות "לגזור" את החיים הממשיים היומיומיים מהחלום...

נקיים דיון עם נציגי כל בתי הספר בחמ"ד, אחרי שכל מוסד חינוכי עבר את אותו תהליך בבית ספרו עם כל התלמידים והצוות החינוכי, ונחליט באילו שלושה נושאים אנחנו מבקשים לעסוק, מתוך כוונה ללמוד ולקבל החלטות. אנחנו מנסים להניח למציאות העכשווית, וללא כל הגבלה שהיא לחשוב "הכי רחוק שאפשר", לדמיין את בתי החינוך (וכך את החמ"ד כולו) כמקום ה"חלומי" ביותר שאפשר... ולאחר מכן - שומה עלינו לבדוק איך אפשר לנסות לממש את החלום הלכה למעשה (חשוב לציין שעצם החלום, המחשבה המשותפת לרצות בטוב, בישר, באושר ובקודש - הם עצמם תפילה גדולה, כמיהה גדולה, שמחוללת עולם גדול ופנימי). החלום לעולם אופטימי, טוב, מלא באור ובחסד. החלום נותן לאדם את היכולת להיות במקום שבו הוא רוצה להיות. החיים המעשיים, מחילא, ישאפו למימוש החלום. בלי "התאספו חברים בני מצווה, שהחליטו לתקן את העולם", אין העולם יכול להגיע לתיקונו. הדברים נכונים בבנינו האישי של כל אחד, בחלומו האישי של כל אדם כלפי עצמו וכלפי המעגלים היותר רחבים.

ב. לראות בתוך המציאות היומיומית את החלום, את מה שמעבר למה שאני רואה. כך בשיר של זלדה: "השמש האירה ענף לח, ועלים של זהב צדו האישונים. עלי זהב שנסעו לילה ויום בתוך דם לבי, שינו תבניתם. וכאשר הגיעו עד הנשמה, עד ידידותה, הפכו לאותות רחוקים של אור, ורמזים משמים מופתים עתיקים".

"ענף לח" - מראה שגרתי מאוד, סתמי מאוד, שכולנו נפגשים בו מדי יום, הופך על ידי זלדה ל"אותות רחוקים של אור" ול"רמזים משמים". יש אפשרות לחיות את ה"כאן ועכשיו" ולהישאר בו. אולם האדם יכול, אם רצונו בכך, לראות את החלום שמעבר למציאות הנראית, את הסוד שמעבר לנגלה, את האור מבעד לדומם הסתמי.

ואולי זאת כוונת דברי הרב "לפי אותו הערך שאור עולם הבא זורח בעולם הזה. באיש היחידי, בכללות העולם ובמציאות בכללותה, הכל מתעלה... כשאור עולם הבא זורח בפילוש גדול, מרומם הוא את כל ערכי החיים כולם. מאיר הוא בספרות ובשירה, בחיי החברה והמדינה, באישיות היחידה ובמשפחה" (מוסר הקודש). עולם הבא - זו הכוונה, זה העולם שבא, זו נתינת המשמעות מעבר למציאות הקיימת. עולם הבא-החלום, הטוב, הכוונה, כל אלה מתלווים לעולם הזה - לעולם המעשה, למציאות

הקונקרטית, אז: "זיו השכינה פורח בכל... ומרוממים כל נשמה".

התפילה שאותה אנו אומרים שלוש פעמים ביום, "ותחזינה עינינו בשובר לציון ברחמים", יכולה להתפרש בשתי אפשרויות - אפשרות אחת היא לראות בה תפילה ובקשה למשהו רחוק, חלום וציפייה לראות "בשובר לציון ברחמים", בבניין בית המקדש וכד'. אפשרות שנייה היא תפילה לקב"ה לראות עכשיו "בשובר לציון ברחמים". להיות מסוגל לראות בתוך המציאות העכשווית את אתחלתא דגאולה ואת האור הגדול בשיבת ציון השלישית.

"אני ואתה נשנה את העולם"

"לפיכך צריך כל אדם שיראה את עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם כולו חציו זכאי וחציו חייב. עושה מצווה אחת-הרי הכניע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשובה גדולה...". אנחנו רגילים לצטט את הרמב"ם הזה בתקופה של הימים הנוראים, ואמנם אז ייתכן שאנחנו שם... האתגר צריך להיות כיצד "מתאספים בני מצווה ומחליטים לתקן את העולם" בסתם יום של חול. כיצד אנחנו מאמינים, מסוגלים לעצור את שגרת החיים היומיומית, להתפלל, לחלום, ולבקש-להטות את העולם לכף זכות. צריך לחיות את האפשרות שכל הזמן, בכל שלב ובכל מעשה, יש להתנהגות השפעה על העולם כולו.

תובנה זו קיימת כאשר אדם מחונך לחיי שליחות. כשתפיסתו היא שהאדם נולד דווקא בדור זה, בתקופה זו, במקום זה - וכנראה יש לו ייעוד ותפקיד למלא בחייו (הרב, "עולת ראי"ה). בבסיס המוכנות לחיות חיים אידאליסטיים נמצאת ההנחה שאפשר וצריך "לתקן עולם במלכות שדי". מי שרוצה לחיות בתודעת שליחות אומר בחייו את מה שאמר אברהם אבינו: "הנני". "הנני" - התשובה של אברהם אבינו לקב"ה, היא תשובתנו לרבש"ע.

"הנני" - כפי שמביא הרב בר שאול: "לכל שליחות מטעם ההשגחה העליונה וכל פקודה מאת ה'..." "הנני" - מיד, וללא שאלה וללא תנאי, כולי ולא שיעור ולא שיוה... אדם מישראל, כפי כוחו, זמנו ומקומו, צריך לומר: "הנני".

אותה שליחות נדרשת מאתנו, ויש לראותה במהלך כל חיינו.

ראייה זו, מתוך ענווה גדולה מחד גיסא, וראיית גודל התפקיד מאידך גיסא - מביאה את האדם לומר ולחיות את: "אני ואתה נשנה את העולם".

תום הנעורים

קצת קשה לדמיין ועידה של בני עקיבא לחבריה מבוגרים בני 45... אין ספק שיש משהו טהור ותמים בגיל הנעורים.

בשירו המפורסם של אצ"ג (אורי צבי גרינברג), "באזני הילד לא אספר", הוא כתב על ה"פספוס" של הרגע שבו הגיע המשיח לירושלים והיה כה קרוב, אך הרוכלים קיבלו את פניו ב"לעג ובכחש שפתם העברית...". הרוכלים - אנשי המעשה, הפרגמטיסטים, המבוגרים, הריאליים, אין להם זמן ורצון לעסוק במשיח... לכן פותח אצ"ג את השיר: "ילד עברי, בביתו בציון המושפלת, ערב, דמדום, אני שח ואתה לברכי. לך, חביבי, אספר את סיפור המעשה במשיח הטוב שלא בא. לגדולים פה ממך לא אספר, חביבי, לגדולים אין עיניים כאלה ויקר שכזה אשר בעיניך גדולים לא יקשיבו כמוך. אטמם מאד הגורל בציון, ונפשם משולה למנורת כלי חרס בכפר... ויגונם לא יזרח בשתי דמעות נפלאות כאשר בעיניך...".

אצ"ג מבין ש"דמעות נפלאות זרחות" אפשר לפגוש אצל הילד, אצל הנער, הנוער עדיין אינו אטום. הוא, הילד, רוצה להקשיב. והמשיח, הטוב, האמונה בעצמו, בכנסת ישראל ובעולם טהור וקדוש - אפשר...

כך גם ביאליק בשירו "חלפה על פניי" כותב בסוף השיר: "או אקומה אלכה לי אל הילדים המשחקים לתומם בשער, אבוא אתערב בקהלם, אאלף שיחם ולהגם - וטיהרתי ברוח פיהם ובניקיונם ארחץ שפתיי". ביאליק המבקש להיטהר, מבין שהוא יכול לעשות זאת ברוח פיהם של ילדים ובהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שעדיין לא טעמו טעם חטא... הציניות, שאותה ניתן, לצערנו, לפגוש בעולם המבוגרים, משרדת ייאוש, עכשוויות, חוסר אמון ביכולת לשנות, ברצון "לתקן את העולם". למול הלעג והמבט הציני, הקר והמנוכר, עומדים נערים טהורים וזכים, הנמצאים במקום הנכון יותר, האופטימי יותר, בעלי חלומות ואידאלים.

אנחנו ו"הקהל בחמ"ד"

אז מה אפשר לקחת ל"הקהל", לעולמנו החינוכי, בתוך שדה החינוך, כשאנו רואים את התלמיד מול עינינו?

- לזכור שבמקום שבו נמצא החלום - שם האדם נמצא... במקום שאני "חולם את התלמיד", לשם הוא יגיע...
- לא להפסיק לחלום, לחפש ולשאוף לאידיאל היותר גבוה והיותר נשגב.
- "לגזור" את החיים העכשוויים מתוך השאיפה הגדולה והאידיאל הרחוק. לשאול כל הזמן: "מה אני עושה במפגש עם התלמיד כדי להגיע לחלום?".
- "לחלום" את המציאות, לראות את הסוד שבנגלה, את הטוב שבתלמיד מתוך עולמו המורכב.
- להתבונן בתלמיד מהחלום למציאות, כלומר מהפנים (שלעולם הוא טוב!) החוצה.
- בכוחנו לשנות את העולם: להאמין אמון מלא בעצמנו ובתלמידים - שבכוחנו/ בכוחם להגיע הכי רחוק שאפשר.
- להאמין ביכולת לסייע לתלמיד לגלות את תום הנעורים, את יכולת ההקשבה לסובב, לעצמו, לטוב ולחסד הקיימים.
- ללמוד מהתלמידים את היכולת להיות אידיאליסטים, עם רצון עז לחיי שליחות, בלי ציניות ובלי חיוך מתנשא.
- להתחנך שלפשוטות הטהורה, "הנקייה", ללא רבב, בלי "פוזות" ובלי אינטרסים - יש כוח רב. שם נקודת האמת, לשם צריך להגיע, ומנקודה זו צריך לשאוף כוח.

ונקודה אחרונה, קיבלנו על עצמנו בשמחה ובהתרגשות לקיים בשנה הבאה "הקהל" בחמ"ד. "הקהל" אפשרי על בסיס האמון הקיים בתוך המשפחה כולה - תלמידים ומורים. הצגת שאיפת ההתקדמות וההתעלות כיעד משותף, תנועת הנפש של השתתפות והיכללות, הן בעצמן יוצרות צמיחה ושאפה כלפי מעלה.

והכול מתוך אמון מלא ברצון של כולנו לשנות, להוסיף אור, ולעשות עוד ועוד למען עמנו וערי אלו קינו. ה"יחד" שיווצר, החשיבה המשותפת מתוך רצון לקבל אחריות על עצמנו, החינוך המשותף והרצון "לתקן את העולם" - הם ה"מקומות" שבהם אנו רוצים להיות.

כשכל באי המשפחה (תלמידים, מורים, אפשר לחשוב על שיתוף הורים ובוגרים) שותפים למחשבה, לפריצות הדרך, לקבלת ההחלטות, ליכולת לקבל החלטות באופן דמוקרטי, ולבקשה מעצמנו ליישם את מה שהוחלט - יש ערך רב ביותר למהלך החינוכי.

"הקהל למען ציון 2" - הקב"ה מבטיח לעם ישראל: "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא אשקוט" (ישעיהו, סב). ה' מבטיח לא לשקוט ולא לנוח עד שנראה בישועת ירושלים: "עד יצא כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער".

אנחנו מבקשים לפעול ולומר: גם אנחנו נשתדל במסירות נפש גדולה, לעשות הכול - למען ציון... להתחנך לחיות בשליחות - למען האומה כולה, למען הארץ, למען הציונות, למען מדינת ישראל, למען עם ישראל שבתפוצות ולמען הרמת קרנה של תורה.

נתפלל שמחשבה טובה, הקב"ה יצרפה למעשה.
המון הצלחה בעבודת הקודש,
אברהם

שער 1

מודל תהליך הקהל

לאור חזון החמ"ד

באחריות
הנהלת החמ"ד

ט' בשבט
תשע"ה

ועידת היגוי -
בחירת נושאים

שלב א

כנס היגוי לבחירת נושאים לקראת "הקהל למען ציון 2" (תשע"ה)

ביום חמישי ט' בשבט, תשע"ה התקיים כנס בחירת נושאים לקראת כנס "הקהל למען ציון 2". בכנס השתתפו כ-800 תלמידים, 400 בנים אשר התכנסו במדרשת נועם בכפר סבא ו-400 בנות אשר התכנסו באולפנת בני עקיבא אמנה. התלמידים הגיעו מכל מחוזות החמ"ד, 183 מוסדות - תיכונים ומקיפים, ישיבות ואולפנות, אולפניות וכפרי נוער.

בתי הספר העל יסודיים שנציגיהם הגיעו לכנס, וכן בתי הספר היסודיים ששלחו את בחירותיהם לפני הכנס, התלבטו בבחירת הנושאים החשובים בהם רוצים בני הנוער וילדי החמ"ד לחולל שינוי ועשייה במסגרת "הקהל למען ציון 2", בשנת תשע"ו.

לאחר לימוד חזון החמ"ד ומטרותיו נבחרו ונוסחו ברוח חזון החמ"ד ארבעה נושאים מתוך מגוון גדול של הצעות שהוצעו בבתי הספר בחינוך היסודי והעל יסודי:

1. בין אדם לעצמו:
דע את עצמך - זהות אישית ציונית-דתית
2. בין אדם לארצו ולמדינתו:
אהבת ארץ חמדה
3. בין אדם לזולתו:
"ואהבת לרעך כמוך" - יחד שבטי ישראל
4. בין אדם לעמו:
יהדות התפוצות וקליטת עליה

כצפוי, השתתפו בכנס ההיגוי תלמידי החמ"ד מכל קצוות הארץ, המייצגים את כל הקשת החברתית-דתית המאפיינת את הציבור הדתי לאומי. מפגש מרתק זה כשלעצמו היה חשוב ומשמעותי עבור כלל המשתתפים, ואפשר לשותפים הצעירים-החדשים של הנהלת החמ"ד נקודת מבט רחבה יותר על סוגיות חברתיות-דתיות ולאומיות.

הכנס הסתיים בשירת "התקווה" ו"אני מאמין" מתוך תקווה ואמונה כי רב כוחו של הנוער וכי יש ביכולתו לחולל שינוי.

הקהל למען ציון 2 - מתווה פעילות תשע"ו

שלב א: בחירת 4 נושאים - ט' בשבט, תשע"ה

בין אדם לעצמו: דע את עצמך - זהות אישית ציונית-דתית	בין אדם לעמו: יהדות התפוצות וקליטת עליה	בין אדם לארצו ולמדינתו: אהבת ארץ חמדה	בין אדם לזולתו: "ואהבת לרעך כמוך" יחד שבטי ישראל
--	---	---	--

שלב ב: הקהל בית ספרי - חשוון-טבת תשע"ו

1. פרסום ושיווק
• הקהל בעין היועצת
2. בחירת שני נושאים
3. הקהל כיתתי
• בחירת נציגי הקהל מכל כיתה
• פעילות כיתתית וקבלת החלטות
• העברת החלטה למליאת בית הספר
• קבלת החלטה ליישום בכיתה
4. כנס הקהל בית ספרי (עד חנוכה)
• קבלת החלטה ליישום בבית הספר
• העברת החלטות למליאת הקהל במחוז
• בחירת נציגי הקהל לכנס מחוזי

שלב ג: הקהל מחוזי - תחילת טבת

הכנה להקהל המחוזי על פי ההחלטות
הבית ספריות

כנס הקהל מחוזי

שלב ד: הקהל ארצי - ט"ו אדר א', תשע"ו

סמינר הכנה להקהל ארצי - ח' י' בשבט

כנס הקהל ארצי
ט"ו באדר א', תשע"ו

שלב ה: יישום החלטות הקהל בכל אחד מארבעת נושאי הקהל

בין אדם לעצמו: דע את עצמך - זהות אישית ציונית-דתית	בין אדם לעמו: יהדות התפוצות וקליטת עליה	בין אדם לארצו ולמדינתו: אהבת ארץ חמדה	בין אדם לזולתו: "ואהבת לרעך כמוך" יחד שבטי ישראל
--	---	---	--

שלב ב הקהל בית ספרי

1. הקהל בעין היועצת

חשוון-טבת

אחריות: יועצת

"הקהל למען ציון" בעין היועצת

רציונל:

תכנית "הקהל למען ציון" שעיקרה הובלת תהליכים חינוכיים ערכיים, עוסקת בטיפול זהות ציונית-דתית, אולם ברובד עמוק יותר של העשייה החינוכית האישית, הכיתתית והבית ספרית, תכנית זו מהווה הזדמנות לכלל התלמידים בבית הספר לקבל ולחוות הכשרה משמעותית בתחומים רגשיים רבים:

- אכפתיות
- קבלת אחריות
- טיפוח תחושת מסוגלות
- הרחבת מעגלי השפעה
- טיפוח תחושת שייכות

ההתנסות של צעירים, מכל הגילאים, בחוויות של מנהיגות והובלה ושל מעורבות חברתית וקהילתית מעצימה את היחיד ותורמת רבות להתפתחותו האישית.

ארבעת הנושאים שנבחרו על ידי בני הנוער ומקצת מתלמידי היסודי בשבט תשע"ה, מזמנים לנו הזדמנות לטפח ולפתח מיומנויות אישיות טובות יותר.

- "דע את עצמך" (מתאים יותר לחינוך על-יסודי, אם כי לא בהכרח) - הזדמנות להתבוננות תוך אישית.
- "ואהבת לרעך כמוך" - מזמן טיפוח יחסים בין אישיים ושכלול כישורים חברתיים.
- יהדות התפוצות וקליטת עלייה - דרך טובה לפיתוח מיומנויות של קבלת אחריות ומעורבות חברתית.
- אהבת ארץ חמדה - נושא המזמן טיפוח תחושת שייכות לקהילה ולמדינה.

ומעל הכל, ההובלה, המנהיגות וחווית ההצלחה ביצירת שינוי, מעצימים ומטפחים את תחושת המסוגלות של היחיד והקבוצה ומהווים מנוף חשוב עד מאד לפיתוח יזמות, העזה ועצמאות. יועצות בית הספר מוזמנות ליטול חלק בתכנית "הקהל למען ציון" בשני אופנים:

- א. בשותפות כוללת בהובלת התהליך הבית הספרי בשיתוף הרכזות לחינוך חברתי-ערכי ובמסגרת ישיבות צוות בחכמ"ה.
- ב. בתיווך המחנכות ובהדרכתן בהעברת הפעילות שלהן, שעיקרה טיפוח תחושת מסוגלות בקרב התלמידים.

מומלצת התערבות על פי המעגלים הבאים:

1. צוות ניהול - צוות בחכמ"ה (להלן סדנה) - רגע לפני שיוצאים לדרך".
2. מליאת מחנכים ומורים מקצועיים - הצגת התוכנית הביצועית וחשיפה למשמעויות הנלוות ולערך המוסף (בעקבות הסדנה של צוות ניהול).
3. פעילות כיתתית (להלן מערך שיעור "אני ואתה נשנה את העולם" - האמנם?)

שלב ב הקהל בית ספרי

1. פרסום ושיווק

חשוון-טבת

אחריות: מינהל, מובילי הקהל בית ספריים

חלום הופך למציאות

פרסום ושיווק

במהלך החודשים אלול-תשרי-חשוון יש לפנות אל קהילת בית הספר: תלמידים, צוות חינוכי, הורים, נציגי הרשות ועוד. יש להביא לידיעתם את דבר קיומו של "הקהל למען ציון 2" - מפגש ארצי של כלל תלמידי החינוך הממלכתי-דתי בארץ לדיון ולקבלת החלטות בנושאים ערכיים העומדים על סדר היום של הנוער במדינת ישראל.

תוכן הפרסום:

- תיאור התהליך עצמו - "הקהל למען ציון"
- "הקהל למען ציון" לאור חזון החמ"ד (נספח 1)
- בחירת הנושאים הערכיים על פי החלטת הצוות החינוכי
- בחירת נציגי הכיתות
- תיאור פעילויות נוער הקהל בשנים תשע"ב-תשע"ה

• חוזר להורים

• ערב במ"ה

• ישיבה חגיגית עם חברי

מועצת התלמידים

• "הייד פארק" - מורים/מנהיגי הקהל

מסבירים הקהל

• דף בפייסבוק

• סרטון ל-YouTube

• שישי בית ספרי - שיחת מנהל

"החלומות הגדולים יסוד העולם הם..."

הגסות של החיים החברתיים, בהיותם שקועים רק בצדם החומרי, נוטלת את אור החלום מן העולם, את זוהר ההרחבה שלו, את עלייתו העליונה, מהמציאות הקודרת, עד שהעולם מפרפר במכאובים מתוך עקיצותיה הארסיות של המציאות, חסרת זהר החלום. רק המכאובים הם ייסורי אהבה, הם ימרקו את העולם, יבררו לו, כמה גדולה היא הטעות של המתפארים במציאות הלקויה, בעת אשר רק החלום החפשי, המורד במציאות וגבוליה, הוא הוא באמת האמת היותר הווייתית של המציאות. ואז שב חזון החלום והיה למחזה ברוך. "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות, ותמונת ה' יביט".

(הראי"ה, "שמונה קבצים" ג', פסקה רכ"ו)

נספח 1 - כרטיסיות שאלות

אלו קשיים יכולים להיווצר?

מהם הכוחות והמשאבים הקיימים בבניה"ס כדי לנהל תהליך זה?

מה המטרות שלנו? האם תהליך זה משרת מטרות אלו?

מהו לוח הזמנים?

איך נדע שהתהליך הושג?

מי מלווה את התהליך?

איך אני כבעל תפקיד בארגון יכול לתרום למהלך?

רגע לפני שיוצאים לדרך....

התבוננות ביצועית וארגונית לצד התבוננות רגשית וערכית

קהל היעד: צוות ניהול - צוות בחכמ"ה

מטרות:

1. ליצור חיבור אישי של בעלי התפקידים ל"הקהל למען ציון" הבית ספרי.
2. להבין את הערך המוסף, הרווח והתועלת לבית הספר מיישום תהליך זה.
3. לברר את המושגים לצורך תיווך נכון לחדר מורים ולתלמיד כהכנה לתהליך הבחירה וקבלת ההחלטה באלו נושאים לעסוק.

עזרים:

נספח-1 כרטיסיות שאלות בשני צבעים (השאלות מתייחסות לשני תחומים: תחום ביצועי וארגוני ותחום ערכי רגשי).

מהלך המפגש:

שלב א:

חשיפה לרציונל של תכני "הקהל למען ציון" (מופיע בתחילת החוברת) ובירור תחומי התוכן של תהליך זה.

חשוב להיות מודעים לכך שתהליך זה של יישום "הקהל" בית ספרי, מזמן עיסוק גם בתכנים נוספים כגון: הנעת עובדים, פתיחות מחשבתית, ניתוב הכוחות, דיאלוג עם תלמידים, דיון דמוקרטי, תהליך קבלת החלטות ועוד.

שלב ב:

השאלה ש"בחרה אותי": נחלק בין המשתתפים כרטיסיות הפוכות עליהן כתובות שאלות המתייחסות להטמעת תהליך "הקהל למען ציון" (נספח 1).

כל משתתף יתבקש לענות על השאלה ש"בחרה אותו". שאר חברי הצוות מוזמנים להרחיב, להתייחס או לענות על שאלה זו.

שאלת סיכום: רגע לפני שיוצאים לדרך כיצד אתה רואה את המשמעות של תהליך "הקהל למען ציון" בבית הספר, תוך התייחסות לשני הרבדים, ברובד האופרטיבי- הביצועי וברובד הרגשי ערכי. משפט אחד לסיכום.

שלב ג:

גיבוש הצעה להצגת התכנית ומטרותיה במליאת חדר המורים, מהבחינה הארגונית, הערכית והרגשית.

"אני ואתה נשנה את העולם" האומנם?

פעילות כיתתית¹

מטרות:

1. לעורר בקרב המשתתפים אמון כי בכוחם כיחיד וכקבוצה לחולל שינויים ולהיטיב את המציאות.
2. להביא למודעות המשתתפים את כוחם ועוצמתם של ילדים ונוער כמחוללי שינוי.

עזרים:

- נספח 1: "אלו דברים שאותי מעצבנים..." - דף משימה אישי, כמספר המשתתפים.
נספח 2: "I can" - סיפורים וקליפים על כוחם של ילדים לחולל שינוי, עותק למנחה בלבד.

מהלך הפעילות:

שלב א - אישי

המנחה יחלק למשתתפים שאלון אישי - "אלו דברים שאותי מכעיסים..." (נספח 1) ויבקש מהם למלא אותו.

שלב ב - מליאה

- המנחה יבקש מהמשתתפים להקיף בעיגול את אותם "דברים" שהם מאמינים שיש להם את היכולת לשנות או לשפר.
- המנחה יבקש מכל המשתתפים שהקיפו לפחות פריט אחד להרים יד.
- המנחה יבקש מכל המשתתפים שהקיפו לפחות שני פריטים להרים יד.
- המנחה יבקש מכל המשתתפים שהקיפו לפחות שלושה פריטים להרים יד.

שאלה לדיון (לקראת השלב הבא):

האם אנחנו מאמינים ביכולתנו לחולל שינוי כלשהו?

נספח 1 - כרטיסיות שאלות

הטמעת התהליך - מה זה דורש ממני מבחינה רגשית?

לשם מה?! למה לנו לצאת לתהליך זה?

איך נרגיש בסוף התהליך?

מה מפחיד אותי?

מה החלום שלי?

האם התהליך הזה מזכיר לי תהליך דומה שעברתי בעבר?

שאלה אחרת שמתעוררת בי....

¹ מומלץ שפעילות זו תועבר על ידי מובילי הקהל אשר שהוכשרו לכך ע"י היועצת והרכזת החברתית.

נספח מספר 1 - אלו דברים שאותי מכעיסים

בין חברים 	בבית
בבית הספר 	בכיתה
אחר...	במדינה

המנחה ישלב בדיון את הקטע "לשנות את העולם" שלהלן:

לשנות את העולם

כאשר הייתי צעיר, רציתי לשנות את העולם.
גיליתי שקשה לשנות את העולם, אז ניסיתי לשנות את העם שלי.
כאשר ראיתי שאיני יכול לשנות את העם, התחלתי להתרכז בשינוי העיר שלי.
לא הצלחתי לשנות את העיר, וכאדם מבוגר יותר ניסיתי לשנות את המשפחה שלי.
היום, כשאני כבר זקן, אני מבין כי הדבר היחיד שאני יכול לשנות-זה את עצמי.
לפתע אני מבין כי אם לפני זמן רב הייתי משנה את עצמי, הייתי מחולל שינוי במשפחתי ובעירי.
ההשפעה שלי הייתה יכולה לשנות את עמי, ואז באמת הייתי משנה את העולם.

(נכתב בידי נזיר אלמוני בשנת 1100)

המנחה יציג בפני המשתתפים סיפור או קליפ (נספח 2) המתארים סיפור הצלחה והובלת שינוי בידי ילדים.

שאלות לדיון

- אילו תחושות, רגשות ומחשבות מעורר בכם הסיפור / הקליפ?
האם אפשר לרתום רגשות ומחשבות אלו לקראת עשייה, שינוי ושיפור?
- שינוי אישי
 - שינוי הסביבה
 - שינוי בקהילה

סיכום

אין הכרח לקבל את המציאות כפי שהיא!
ילדים זה כוח!
דברים שמפריעים לנו, יש לגסות לפעול כדי לשנותם.
יש בכוחנו לשנות! כוח הרצון, כוח הילדות, כוח הנעורים והמרד, כוח האמונה - האמונה שאפשר לחולל שינוי והיכולות האישיות מעניקים עוצמה רבה.

שלב ב

קהל בית ספרי

2. בחירת שני נושאים

חשון-טבת

אחריות: מנהל, מובילי הקהל, בית ספריים

בחרים שני נושאי הקהל

בחירת תכנים ערכיים בבית החינוך
בוועידת ההיגוי של "הקהל למען ציון 2" בחרו התלמידים שהשתתפו בכנס, ארבעה נושאים.
בית הספר נדרש לעסוק בשני נושאים בלבד.

1. בין אדם לעצמו:
דע את עצמך - זהות אישית ציונית-דתית
2. בין אדם לארצו ולמדינתו:
אהבת ארץ חמדה
3. בין אדם לזולתו:
"ואהבת לרעך כמוך" - יחד שבטי ישראל
4. בין אדם לעמו:
יהדות התפוצות וקליטת עליה

להלן שלוש הצעות לאופן בחירת הנושאים:

- א. קלפי פתוחה במסדרונות בית הספר - קלפי פתוחה מאפשרת חשיפה ראשונית של תהליך ה"קהל" והנושאים הערכיים שיידונו בו, וכן שיתוף כלל תלמידי בית הספר.
- ב. בחירת נושאים בחדר המורים - הצוות החינוכי יבחר את הנושאים והתכנים הרלוונטיים והמשמעותיים ביותר לתלמידים, מתוך היכרות עם אוכלוסיית בית הספר. תהליך זה יאפשר לצוות החינוכי שותפות פעילה בהתוויית תהליך "הקהל למען ציון" הבית-ספרי.
- ג. שיתוף הורים - באמצעות עלון בית הספר, אתר בית הספר, הצבעה בטופס מקוון או היועצות של תלמידים בהוריהם בטרם בחירה (מתאים בעיקר לבתי הספר היסודיים).

"I can" - ילדים משנים את העולם

יזמות - ילדים שהעזו, ניסו לשנות וחוללו שינוי...

1. [הקהל למען ציון 2](#) - קליפ הסברה: מה שהיה ומה שיהיה
2. [החלטות: הקהל למען ציון - נוער הקהל מוביל תהליכים חברתיים-ערכיים תשע"ג](#)
3. כנפיים של קרמבו: [כבוד עולמי למקימת "כנפיים של קרמבו"](#). עדי אלטשולר בת ה-27, שהקימה תנועה לילדים עם צרכים מיוחדים בהיותה בת 14, נבחרה על ידי המגזין "טיים" לאחת מ"מנהיגי הדור הבא" בעולם. ל"ידיעות אחרונות" סיפרה: "הייתי בטוחה שעובדים עליי. פוליטיקה? לא שוללת בעתיד". לכתבה המלאה מומלץ לחפש ברשת "כנפיים של קרמבו".
4. ["ילדים משנים סדרי עולם - שינוי תודעתי" \(קליפ\)](#)
5. ["כיצד לשנות את העולם?" \(ילד בפוזת של נשיא ארה"ב\) - קליפ](#)
6. ["צפו בילדי ישראל יוצרים שינוי במגוון פרויקטים מקסימים ומעוררי השראה" \(קליפ\)](#)
7. הילדים של היום, היזמים של מחר - על חינוך פיננסי (כתבה)
8. על פרויקט המדע של גוגל - [לפרטים והרשמה](#)
9. הילדים של היום - היזמים של מחר [חינוך פיננסי לילדים](#)
10. [האנה רוברטסון בת ה-9 נגד מנכ"ל מקדונלדס](#): "הרשת עובדת על ילדים קטנים"
האנה רוברטסון בת ה-9 הגיעה מוכנה לאספת בעלי מניות של רשת ההמבורגרים, והטיחה האשמות במנכ"ל דון תומפסון: "לא היית רוצה שילדים יאכלו מזון בריא כדי שיחיו חיים ארוכים ומאושרים יותר?"
11. ילדה בת שבע מעמידה את חברת לגו במקומה. "חברת לגו היקרה", היא כתבה: "קוראים לי שרלוט ואני בת 2. אני אוהבת לגו אבל אני לא אוהבת את זה שיש יותר אנשי לגו מנשות לגו. היום הלכתי לחנות וראיתי לגו בשני אזורים: האזור הוורוד לבנות והאזור הכחול לבנים. כל מה שהבנות עשו היה לשבת בבית, ללכת לחוף הים ולעשות שופינג. לאף אחת מהן לא הייתה עבודה. אבל הבנים יצאו להרפתקאות, עבדו, הצילו אנשים ואפילו שחו עם כרישים ... אני רוצה שתכינו יותר בנות לגו ותנו להן לצאת להרפתקאות ולעשות חיים, בסדר?! תודה. שרלוט".
[לכתבה המלאה הקש כאן](#)

אפשרות 1 - קלפי פתוחה

עזרים:

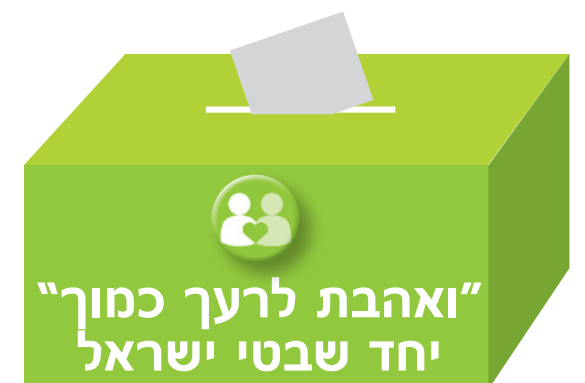
- דפי נושא
- שני כרטיסי בחירה עבור כל תלמיד, כמספר תלמידי בית החינוך
- ארבע תיבות קלפי

הכנה:

עוֹתָקִים צִבְעוֹנִיִּים וּמוֹגְדִלִים שֶׁל דְּפֵי הַנוֹשָׂא יִתְּלוּ בִּמְקוֹם מְרָכָזִי בְּבֵית הַחִינוּךְ בְּצִירוֹף שִׁילוּט מְתָאִים, וּבְקִרְבָּתָם יוֹצְבוּ אֶרְבַּע תִּיבוֹת קִלְפִי.

מִחֲנֹכֵי הַכִּיתוֹת יִסְפְּרוּ לַתְּלִמִּידִים מַעֵט עַל כֵּס "הַקֵּהֶל לַמַּעַן צִיּוֹן", יִצְיִגוּ בַּפְּנִיָּה אֶת אֶרְבַּעַת הַנוֹשָׂאִים וַיִּבְקְשׁוּ מֵהֶם לִבְחֹר, בְּאֻמְצָעוֹת שְׁנֵי הַפְּתָקִים שִׁיחֻלְקוּ, שְׁנֵי נוֹשָׂאִים מִבֵּין הָאֶרְבַּעַת הַמוֹצָעִים.

הַמַּלְצָה: רְצוּי לִשְׁתַּף תְּלִמִּידִים רַבִּים כָּל הָאִפְשָׁר. מוֹמַלֵּךְ לַמְּנוֹת תְּלִמִּידִים לַחֲלֻקַּת הַפְּתָקִים וּלְדַרְבֹּן הַחֲבָרִים לַמַּמַּשׁ אֶת זְכוֹת הַהֲצָבָה שֶׁלָּהֶם.

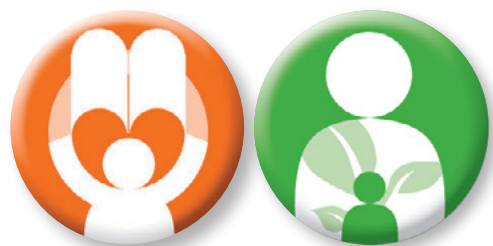

יש שני סוגי פתיחות כלפי עולם החול. שניהם נושאים את השם "פתיחות", אבל תהום פעורה ביניהם. הסוג הראשון הוא פתיחות שנובעת מנטישת התורה ומהזנחתה. לאמתו של דבר זו איננה פתיחות, אלא בריחה מהתורה דרך פתח המילוט של ערך הפתיחות. לעומתה, קיימת פתיחות מסוג אחר - פתיחות שנובעת מהרחבת גבולות התורה המקיפה עולם ומלואו, מאירה למרחוק ומוצאת את הערך התורני של שטחי חיים רבים...

היחידים השייכים לקהילה משלימים זה את זה. בכל אדם יש משהו מיוחד במינו, נדיה, שאינו ידוע לאחרים. לכל יחיד יש משהו מיוחד לומר, צבע מיוחד להוסיף לקשת הצבעים הקהילתית.

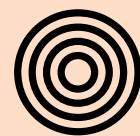
(הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, ימי זיכרון)

דע את עצמך

זהות אישית-ציונית-דתית

(מעובד מתוך "אמונת החינוך", הרב אלישע אבינר)

מטרות:

• לפעול למען חיזוק הקשר בין אדם לאלוקיו ובין אדם לעצמו.

• להתחנך ולחנך למידות טובות ושאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים.

• להתחנך ולחנך לאמונה בקב"ה, לאהבת ה', ליראת שמים ולחיי תורה ומצוות.

מדוע כדאי לנו לבחור בנושא זה?

- מכיוון שחשוב לקיים בירור עצמי ולהבין מי אני.
- בגלל שאני רוצה לדעת מה זה ציונות דתית.
- מכיוון שלפעמים אני קצת מבולבל...

"גדול קיבוץ גלויות כיום
שנבראו בו שמיים וארץ"

(פסחים, פה, ב)

"אל לנו להיות כפויי טובה כלפי
שמיים. זכינו לראות קיבוץ
גלויות שלא היה כמותו מעולם,
כשהיום אנו זוכים לראות בארץ
שישה מיליון יהודים".

(הרב רבינוביץ, ראש ישיבת ההסדר
מעלה אדומים, "בשבע", 23.3.06)

יהדות התפוצות
וקליטת עליה

מדוע כדאי לנו לבחור בנושא זה?

- מכיוון שיש לנו אחריות
ושותפות גורל עם יהודים בכל
רחבי העולם.
- בגלל שיש בעיה גדולה של
אנטישמיות.
- מכיוון שאני מאמין שמקומם
של כל היהודים איתנו כאן
במדינת ישראל.

מטרות:

- לפעול למען חיזוק הקשר
בין אדם לעמו.
- לחנך ולהתחנך לאהבת כלל
ישראל, מתוך אחריות אישית
ומעורבות חברתית.

מצווה על כל אדם לאהוב את
כל אחד ואחד מישראל כגופו,
שנאמר "ואהבת לרעך כמוך".
לפיכך צריך שיספר בשבחו
ולחוס על ממונו, כמו שהוא חס
על ממון עצמו ורוצה בכבוד
עצמו...

(רמב"ם, הלכות דעות, פו, ה"ג)

"ואהבת לרעך כמוך"

האר"י הקדוש ייסד
מנהג שכל אדם יקבל
על עצמו לפני תפילת
שחרית לקיים את מצוות
"ואהבת לרעך כמוך"

מדוע כדאי לנו לבחור בנושא זה?

- מכיוון שיש בעיות חברתיות
אצלנו...
- אם נאהב אחד את השני כל
שאר הבעיות יסתדרו...
- כל אחד צריך לנסות להשפיע
על עצמו ועל המעגל הקרוב
ביותר אליו.

מטרות:

- לפעול למען קידום הקשר **בין
אדם לזולתו.**
- להתחנך ולחנך להכרת מעלת
האדם, הנברא בצלם אלוקים,
ולדבקות בכלל הגדול של
"ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות
הנובעות ממנו.

נציגים צעירים להובלת "הקהל למען ציון" בבית החינוך

בחירות כיתתיות

רציונל:

בניית שותפות אמת בבית החינוך הנה צורך מובהק של תלמידים ואנשי חינוך כאחד, כדרך להעצמת תחושת השייכות והעמקת הזהות האישית-חברתית של התלמידים.

בניית שותפות היא תהליך דינמי המחייב את הצדדים לרגישות כלפי שותפיהם ולמידה רבה של יכולת התבוננות עצמית.

הצהרה על תהליך "הקהל", דהיינו מחויבות לשותפות, היא רק הצעד הראשון בתהליך יצירת שותפות אמת. שותפות ולא רק השתתפות!

בניית שותפות דורשת אמון וכבוד הדדיים בין כל השותפים, פתיחת ערוצי תקשורת יעילים ובניית שפה משותפת, הכרת ערך השותפות ושיתוף פעולה אפקטיבי.

תהליך הקהל כיתתי משמעותי מתחיל בשיתוף תלמידים ובחירת נציגים בדרך דמוקרטית לייצוג הכיתה. התלמידים שייבחרו יצטרפו לוועדה מתמדת בית ספרית אשר תוביל את התהליך בבית החינוך. אופן בחירת הנציגים ואופיים ויכולותיהם של התלמידים שייבחרו עשויים להשפיע על מידת השותפות של התלמידים בתהליך הקהל בפרט ובתהליכים חינוכיים אחרים בכלל.

כל כיתה בבית הספר נדרשת לקיים תהליך בחירות שבו ייבחרו שנית נציגים אשר ייצגו את הכיתה בכנס "הקהל למען ציון".

תיאור התפקיד:

- עבודת צוות עם מחנך הכיתה לצורך איסוף מגוון הדעות, ולבסוף ניסוח דף שיקוף כיתתי (פירוט במודל הכיתתי).
- הובלת הכיתה בפרסום הנושא ובשיווקו.
- ייצוג הכיתה במעמד הקהל בית ספרי.

דרישות התפקיד:

- אחריות
- כושר ביטוי בכתב ובעל-פה
- מנהיגות והובלה
- מידות טובות

- עיתון קיר כיתתי/בית ספרי
- דף בפייסבוק
- סרטון ל-YouTube
- איסוף מקורות
- תחרות סטיקרים
- בימת דיון
- מצגת

המדינה היא גילוי חסד אלוקי, ומכאן שאסור לנו להסתכל בשיוון נפש בכל המתרחש בה. אנו מאמינים שהתורה היא תורת חיים היא, ואין ההלכה מצירה צעדיה של המדינה, אדרבא בכוחה וביכולתה לכוון את אורח חיי המדינה, לצור לה צורה יהודית שתעלה את ערכה ותקנה לה מקום מכובד ביותר בחבר העמים.

(הרב שאול ישראלי זצ"ל, ראיון בעיתון הצופה, י"ג בטבת, תשט"ו)

ארץ חמדה

מדוע כדאי לנו לבחור בנושא זה?

- מכיוון שארץ ישראל חשובה לנו.
- מכיוון שאנו רוצים לדעת טוב יותר מהו ייחודה של ארץ ישראל.
- מכיוון שאנחנו רוצים לדעת מה אנחנו יכולים לעשות למען שלמות הארץ ושלומה.

מטרות:

- לפעול למען קידום הקשר בין אדם לארצו ולמדינתו.
- להתחנך ולחנך לאהבת הארץ, להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה.

נספח 1: כרטיסי משימה לבניית מכרזים

1-ג מורים מקצועיים	1-ב מחלקת חינוך	1-א מנהלים
עליכם לפרסם מכרז לתפקיד נציג הקהל כיתתי. אילו דרישות תכללו במכרז? נמקו את הדרישות מתוך נקודת מבטכם כמנהלים. התייחסו במכרז לנקודות הבאות: • תנאי בסיס • ניסיון • כישורים	עליכם לפרסם מכרז לתפקיד נציג הקהל כיתתי. אילו דרישות תכללו במכרז? נמקו את הדרישות מתוך נקודת מבטכם כמנהלים. התייחסו במכרז לנקודות הבאות: • תנאי בסיס • ניסיון • כישורים	עליכם לפרסם מכרז לתפקיד נציג הקהל כיתתי. אילו דרישות תכללו במכרז? נמקו את הדרישות מתוך נקודת מבטכם כמנהלים. התייחסו במכרז לנקודות הבאות: • תנאי בסיס • ניסיון • כישורים
1-ג מורים מקצועיים	1-ב מחלקת חינוך	1-א מנהלים
עליכם לפרסם מכרז לתפקיד נציג הקהל כיתתי. אילו דרישות תכללו במכרז? נמקו את הדרישות מתוך נקודת מבטכם כמנהלים. התייחסו במכרז לנקודות הבאות: • תנאי בסיס • ניסיון • כישורים	עליכם לפרסם מכרז לתפקיד נציג הקהל כיתתי. אילו דרישות תכללו במכרז? נמקו את הדרישות מתוך נקודת מבטכם כמנהלים. התייחסו במכרז לנקודות הבאות: • תנאי בסיס • ניסיון • כישורים	עליכם לפרסם מכרז לתפקיד נציג הקהל כיתתי. אילו דרישות תכללו במכרז? נמקו את הדרישות מתוך נקודת מבטכם כמנהלים. התייחסו במכרז לנקודות הבאות: • תנאי בסיס • ניסיון • כישורים
1-ג מורים מקצועיים	1-ה מנחי מנהיגות	1-ד ועד הורים

מכרז לתפקיד "נציג הקהל כיתתי"

להלן הצעה לקיום מכרז שבו יציגו תלמידים את מועמדותם לתפקיד. קיום מכרז לתפקיד "נציג הכיתה להקהל" עשוי להעצים את מעמדו של כנס "הקהל" בעיני התלמידים, ובד בבד להעשיר את מבחר ההתנסויות הדמוקרטיות החברתיות שלהם.

מכרז לתפקיד נציג "הקהל למען ציון" כיתתי תרגיל בדמוקרטיה

מטרות:

- לאפשר למשתתפים ראייה מורכבת של תפקיד הובלה חברתי-ערכי.
- לאפשר למשתתפים ליטול חלק בבחירה מושכלת של נציג חברתי.
- לבחור נציג הקהל כיתתיים בעלי כישורים מתאימים.

עזרים:

- נספח 1: כרטיסי משימה לבניית מכרזים - כרטיס לכל קבוצה
- נספח 2: מכרז לנציג "הקהל למען ציון" כיתתי
- דפים ומכשירי כתיבה

מהלך ההפעלה:

שלב א - קבוצתי

המנחה יחלק את המשתתפים לשש קבוצות, וייתן לכל קבוצה דף מטלה שונה (נספח 1). המנחה יבקש מחברי הקבוצה לבצע את המטלה.

שלב ב - במליאה

כל קבוצה תציג את תוצריה.

שאלות לדיון:

1. מה דומה ומה שונה בין תוצרי הקבוצות?
 2. מה אפשר ללמוד מכך?
 3. הביאו דוגמאות מחיי היום יום למקרים שבהם יכולה להיות התנגשות:
 - א. בין הדרישות השונות שנציג הקהל נדרש למלא.
 - ב. בין תפיסת התפקיד השונה של בני נוער לעומת אנשי צוות.
 4. המנחה ירשום את דברי המשתתפים על הלוח:
 5. אילו כישורים נדרשים כדי למלא תפקיד "נציג הקהל"?
 6. האם אפשר לשפר כישורים אלה? כיצד?
- המנחה יחלק למשתתפים את נספח 2, המציג מכרז רשמי לנציג הקהל כיתתי.
- הכיתה תנסח דף מכרז כיתתי על בסיס נספח 2.

לאחר הפעילות:

המנחה יבקש מתלמידי הכיתה להציע את מועמדותם או להציע מועמדות של חבר. הכיתה תבחר שני נציגי הקהל.

¹ הערה: הפעלה זו מבוססת על ההפעלה "מכרז לתפקיד מנחה/ מלווה מועצה" מתוך אתר מינהל חברה ונוער.

נספח 2: מכרז לנציג "הקהל למען ציון" כיתתי

כללי:

- נציג הקהל כיתתי נבחר בבחירות דמוקרטיות בידי חברי הכיתה.
- נציג הקהל כיתתי פועל לקידום תהליכים חברתיים-ערכיים בכיתה ובבית הספר במסגרת תכנית הקהל, מרכז את עבודת הכיתה ונוטל חלק בקידום תכנית הקהל בית ספרית, מחוזית וארצית.

תיאור פעילות הנציג:

- פועל בשותפות עם מחנך הכיתה להובלת תהליך הקהל כיתתי בכל שלביו.
- משלב את חבריו לכיתה בתכנים ובתהליכי קבלת החלטות בגיבוש תכנית הקהל.
- אחראי על ניסוח "דף שיקוף" כיתתי בשני נושאים שנבחרו.
- חבר בצוות הקהל בית ספרי.
- פועל בשותפות עם מוביל הקהל בית-ספרי (רכז חברתי, מלווה מנהיגות וכדו') להובלת תהליך הקהל בית ספרי בכל שלביו.
- שותף לתכנון ותפעול יום הקהל בית ספרי.
- מנחה "חבורה" בדיון ערכי ביום ההקהל הבית ספרי.
- שותף ליצירת "דף שיקוף" בית ספרי, בשני נושאים שנבחרו.
- שותף לתהליך בחירת נציג בית הספר להקהל מחוזי ו/או להקהל בית ספרי.
- אחראי לפרסום תהליך הקהל ותוצריו.
- מתכנן מערך משוב (כיתתי ובית ספרי) והפקת לקחים לקראת השנים הבאות.

כישורים אישיים:

- תקשורת בינאישית טובה מול חברים ובעלי סמכות
- רמה אישית טובה
- יכולת התבטאות גבוהה בעל-פה ובכתב
- יכולת תכנון וארגון
- יכולת עבודה בצוות
- אהוד על חבריו
- אחראי
- יזם
- פתוח
- בעל נכונות לעבודה בשעות שלאחר הלימודים

שלב ב הקהל בית ספרי

3. הקהל כיתתי פעילות כיתתית וקבלת החלטות

חשוון - כסלו

אחריות: מחנכים
ומובילי הקהל
בית ספריים

פעילות כיתתית וקבלת החלטות

(עבור נושא אחד)

חלק א: חשיפת הנושא לפני הכיתה ודיון כיתתי על התכנים המרכזיים שבהם התלמידים רוצים לחולל שינוי.

חלק ב: בחירת רעיונות מעשיים.

חלק ג: ניסוח דף שיקוף כיתתי.

בשער השני של "הקהל למען ציון 2" תמצאו תכנית פעילות מלאה לארבעת הנושאים של "הקהל למען ציון 2", תשע"ו:

בין אדם לעצמו: דע את עצמך - זהות אישית ציונית-דתית

בין אדם לזולתו: "ואהבת לרעך כמוך" - יחד שבטי ישראל

בין אדם לעמו: יהדות התפוצות וקליטת עליה

בין אדם לארצו ולמדינתו: אהבת ארץ חמדה

בית הספר שלכם בחר שני נושאים ובהם עליכם להתמקד.

לכל נושא מומלץ להקדיש שני שיעורי חינוך.

מומלץ שנושא זה יועבר בידי מחנך הכיתה בשיתוף עם נציגי הקהל הכיתתיים.

כל מערך כולל בתוכו מהלך הפעלה ובו כמה מתודות, וכן מקורות מגוונים: טקסטים תורניים, קטעי שירה, סרטונים ועוד.

מאגר המקורות כולל מקורות רבים יותר מן הנדרש לצורך שתי שעות פעילות.

מוצע בזאת לבחור את המקורות הרלוונטיים והמתאימים ביותר עבור כיתתכם.

בשאר המקורות אפשר להשתמש לצרכי הפרסום והשיווק.

השתדלנו להביא מקורות מגוונים ומקוריים.

אנו תקווה כי תמצאו אותם מעניינים ושימושיים.

תכנון הקהל בית ספרי

הכנה לוגיסטית (מבעוד מועד)

- תכנית העשרה (הצגה, סרט, שיחה, מרצה אורח, סדנאות)
- הזמנות
- אולם
- מערכת הגברה
- הזמנת אורחים חיצוניים מן הרשות, ממשרד החינוך ועוד

הכנת תוכן

- א. איסוף דפי השיקוף של כל כיתות בית הספר.
- ב. ישיבה משותפת של נציגי הקהל של כל הכיתות - להלן: "חברי הוועדה המְתְקֶדֶת". משימות הוועדה המְתְקֶדֶת:
 - עיבוד ומיקוד של כלל הרעיונות תחת 5-6 כותרים, בהתאם לתכנים שעלו בבית הספר שלכם (רצ"ב טופס ריכוז רעיונות).
 - כל כותר יהווה בסיס לפעילות של "חבורה" ביום ה"קהל" הבית ספרי.

הכנה לפעילות בחבורות

- הרשמה מוקדמת ל"חבורה"
- בחירת מנחים: זוגות של מורה ותלמיד נציג הקהל
- כל זוג מנחים יקבל את טופס ריכוז הרעיונות של הכותרים וכן את מגוון המקורות בנושא (שער ג)
- כל זוג מנחים יבחר דרך יצירתית להצגת כל הרעיונות בפני משתתפי החבורה

קבלת החלטה ליישום בכיתה

לאחר תהליך כיתתי משמעותי בו דנה הכיתה בשני נושאים משמעותיים וערכיים, מומלץ בזאת על בחירת החלטה **אחת** ליישום כיתתי לאלתר בהקשרים אישיים וכיתתיים, זאת מבלי להמתין להקהל בית ספרי, הקהל מחוזי והקהל ארצי. פעילות זו חשובה ביותר הן לשם יצירת רצף של עשייה בעקבות "הדיבורים" והן לצורך שמירת החיות של תהליך הקהל. לפניכם דף שיקוף המכיל את התהליך הכיתתי כולו. (מומלץ לכל כיתה למלא שני דפים כאלו, אחד לכל נושא מהנושאים שבחר בית הספר)

דף שיקוף כיתתי

נושא	
הסוגיות העיקריות עליהן שוחחנו בכיתה	
החלטות הכיתה למליאת הקהל של בית הספר הצעות ליוזמות מעשיות	
החלטה (אחת) לביצוע במסגרת כיתתית מתווה לפעילות בכיתה	
רעיונות מעניינים נוספים שכדאי וחשוב לזכור	
מי אנחנו? כיתה, מחנך, נציגי הקהל שלנו	

טופס ריכוז רעיונות

נושא:

כותר:

ההכנות ליום זה הן מרובות, ממושכות ומקיפות מעגלים שונים בקהילת בית הספר. בכל תהליך ההכנה, ראוי לשים דגש עיקרי על שותפות אמת של התלמידים בבחירת נציגים משמעותיים בתהליכי הפרסום והשיווק ובהיכרות עם התכנים. ביום השיא ישתתפו כל התלמידים, ולכל תלמיד תינתן אפשרות להשמיע את קולו ולהשפיע.

הצעה למבנה יום הקהל בית ספרי

(בבתי ספר גדולים במיוחד יש לשקול תהליכי ביניים)

התכנסות חגיגית:

שיחת מנהל, ברכות, הצגת התהליך הבית ספרי

פעילות בחבורות:

סדנא בהנחיית מובילי הקהל (בעמוד הבא)

ועדה מתמדת:

איסוף ועיבוד דפי
הפעילות בחבורות
לנושא **ב**

איסוף ועיבוד דפי
הפעילות בחברות
לנושא **A**

מליאה:

תכנית העשרה

מליאת סיכום חגיגית

מוביל הקהל בית ספרי יציג בפני מליאת בית הספר את שני דפי השיקוף כפי שנוסחו באופן ראשוני על ידי שתי הוועדות. מומלץ להקריא כל סעיף, לעצור ולאפשר לתלמידים ולמורים להגיב בקצרה בשיטת "המיקרופון החם". מומלץ להכין מצגת עם שתי טיטולים אלו ולהציגה בפני המליאה. סיום האירוע. שירת "אני מאמין" והמנון המדינה.

ועדה מתמדת:

מומלץ לקיים שתי ועדות מקבילות, לכל אחד משני הנושאים שבית הספר בחר.

מטרת הועדה: ניסוח דף השיקוף הסופי של בית הספר.

עקרונות לניסוח דף שיקוף בית ספרי:

- שיקוף הלך הרוח של החבורות ובית הספר
- התייחסות לנושאים / קשיים שבהם "עסוקים" כמה שיותר משתתפים
- בחירת נושאים / קשיים שבהם ניתן לחולל שינוי ולהביא לשיפור
- בחירת החלטה אחת בלבד שבית החינוך ימשיך לקדם אותו מידית, בלי להמתין לתוצאות ה"הקלה" המחוזי.

תהליך הבחירה:

- נציגי הקהל - מנחי החבורות - יציגו כל אחד את הנושא שנבחר על ידי החבורה שהוא הוביל.
- הוועדה תבחר באמצעות הצבעה חמישה כותרים.

כיתה

רעיון, הצעה, אתגר

דף שיקוף בית ספרי

נושא	
החלטות שבחרו על ידי כל החבורות	
החלטה (אחת) לביצוע במסגרת בבית הספר מתווה לפעילות בבית הספר	
5 החלטות סופיות להקהל מחוזי	
מי אנחנו? שם בית הספר שם מנהל בית הספר שם מובילי הקהל בבית הספר	

פעילות בחבורות - סדנה

בשלב זה כל חבורה תעסוק בכותר אחד מבין הכותרים שנידונו בכיתות בעזרת הדף "טופס ריכוז רעיונות" שהוצג לעייל ונערך בשלב ההכנות ע"י הועדה המתקדמת. מומלץ לערוך הרשמה לחבורות מבעוד מועד. המטרה, להתמקד ולבחור קושי אחד או בעיה אחת הניתנים לפתרון, לשיפור או לשינוי.

מהלך הסדנה:

שלב א - מליאה (10 דקות): הצגת מכלול הרעיונות למטופס ריכוז הרעיונות.
שלב ב - קבוצתי (20 דקות): כל קבוצה בוחרת רעיון, הצעה, אתגר המקובל על כלל חברי הקבוצה ומעלה הצעות מעשיות לקידום הנושא.
שלב ג - מליאה (15 דקות): נציגי הקבוצות יציגו את בחירתם וינמקו. מליאת ה"חבורה" תבחר, באמצעות הצבעה, רעיון אחד המוסכם על כל חברי ה"חבורה". נציגי הקבוצה שהרעיון שלהם נבחר יציגו את ההצעות המעשיות לשיפור ולקידום שעלו בקבוצתם. מליאת ה"חבורה" תבחר, באמצעות הצבעה, את הרעיונות המעשיים ביותר.
סיכום: המנחים יסכמו את בחירות ה"חבורה" "בדף שיקוף פעילות בחבורות" ויעבירו ליו"ר הוועדה המתמדת - מוביל הקהל בית ספרי.

דף שיקוף פעילות בחבורות

נושא	
כותר	
הסוגיות העיקריות עליהן שוחחנו בחבורה	
החלטות החבורה להצבעה במליאת הקהל של בית הספר	
מי אנחנו? מובילי הקהל של החבורה שלנו	

שער 2

הצעות להקהל כיתתי

לאור חזון החמ"ד

בין אדם לעצמו ולאלוקיו:
דע את עצמך - זהות אישית
ציונית-דתית

בין אדם לזולתו:
"ואהבת לרעך כמוך" - יחד
שבטי ישראל

בין אדם לעמו:
יהדות התפוצות וקליטת עליה
בין אדם לארצו ולמדינתו:
אהבת ארץ חמדה

בין אדם לעצמו ולאולוקיו:

דע את עצמך -
זהות אישית
ציונית-דתית

הצעות לפעילות כיתתית¹

רציונל:

"זהות" היא מושג מתפתח ומשתנה בכל שלבי החיים. הזהות מורכבת מאוסף של תפיסות, אמונות ומחשבות של היחיד ביחס לעצמו וביחס לסביבה שלו. הולדתו של אדם במציאות מסוימת (משפחה, מקום, חברה, תרבות) יש לה השפעה מכרעת על האופן שבו אדם תופס את עצמו. זהות ציונית-דתית מהווה מציאות שלמה וכוללת של תפיסות, מחשבות, אמונות ומעשים. טיפוח זהות ציונית-דתית הינה לב ליבו של המעשה החינוכי בבתי החינוך של החמ"ד. בחירתם של נציגי הקהל בוועידת ההיגוי שהתקיימה בשבט תשע"ה בנושא "דע את עצמך", מעידה על רצון כן ועמוק להיטיב ולברר את זהותם האישית כחלק מתהליך של צמיחה והתבגרות.

מטרות:

1. לברר עם המשתתפים דילמות ואתגרים של תהליך בניית זהות בכלל וזהות ציונית-דתית בפרט.
2. להתחנך ולחנך להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה.
3. לחזק בקרב המשתתפים תחושות ורגשות של זהות ציונית-דתית.
4. לגבש עם המשתתפים רעיונות מעשיים לטיפוח ולבנייה של זהות אישית וחברתית ברוח הציונות-הדתית, ועשייה למען חיזוק הקשר בין אדם לעצמו ובין אדם לאלוקיו - בבחינת "דע את עצמך".

נספחים:

- נספח 1 א - נספח 1 ט: אחד עשר דפי פעילות אישית, קבוצתית או במליאה, לבחירה על ידי המורים ונציגי הקהל הכיתתיים.
- נספח 2: "מי אני? יהודי, ישראלי, ציוני?", דף משימה קבוצתית
- נספח 2: "עלה למעלה עלה" - דף משימה קבוצתית
- נספח 4: דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי.

מהלך הפעילות:

שלב א: עידוד חשיבה בנושא "זהות ציונית דתית" והצפת רעיונות מעשיים לטיפוח ולבנייה של זהות אישית וחברתית ברוח הציונות הדתית.

הצעה 1: המנחה יבחר אחד מדפי הפעילות או המקורות המופיעים בנספח 1, יחלק אותו למשתתפים ויקיים דיון או פעילות.

הצעה 2: המנחה יחלק את המליאה למספר קבוצות של 4-5 משתתפים, ייתן לכל קבוצה דף משימה "עלה למעלה עלה..." (נספח 3) ויבקש מכל קבוצה לבחור כיוון למידה בנושא "דע את עצמך".

- כל קבוצה תקבל דף מידע/מקור לפי בחירתה (נספח 1) ותפעל בהתאם.
- הקבוצות יציגו את תוצרי עבודתן במליאה.

שלב ב - קבוצתי: "מי אני? יהודי, ישראלי, ציוני?"

המנחה יחלק למשתתפים דף משימה "מי אני? יהודי, ישראלי, ציוני?" (נספח 2) ויבקש מן המשתתפים להשלים את הדף.

שלב ג - מליאה: גיבוש הצעות מעשיות לפעילות בתחום

- מובילי הקהל יאספו את הדפים ויכינו רשימת הצעות מעשיות לבחירה.
- הכיתה תצביע ותבחר שלושה רעיונות לכלל בית הספר לקידום הקשר בין אדם לעצמו ולאלוקיו, וכן רעיון לעשייה כיתתית לאלתר (תיתכן חפיפה).

שלב ד - סיכום: מובילי הקהל יארגנו את המידע, יכינו דף שיקוף כיתתי (נספח 4), יציגו את הדף בפני הכיתה ויעבירו את הדף למליאת הקהל בית ספרית.

¹ מומלץ להעביר את הפעילות בשיתוף עם מובילי ההקהל הכיתתי.

² אם רוצים לחשוף את כל דפי המידע אפשר להציע נושא אחר לאחר בחירת תחום.

נספח 1 ב - דף מידע ומשימות

להרגיש חלק...

מה זה בעצם להיות יהודי?

מה זה בעצם להיות יהודי?

תמיד כששואלים אותי את השאלה הזאת קשה לי מאוד לענות, אשמח לתשובה.

התשובה:

שלום לשואלת היקרה!

אפשר להתייחס לשאלה שלך מכיוונים אחדים.

כמובן, ישנה התשובה ההלכתית שיהודי הוא מי שנולד לאם יהודייה או שעבר גיור כהלכה.

אבל אני רוצה לתת תשובה מכיוון אחר. ישנה אמירה שמיוחסת ליגאל אלון האומרת ש- "יהודי הוא מי שנכדו יהודי". כלומר, יהודי הוא מי שמרגיש עצמו חלק מ"הסיפור" היהודי, והוא זה הדואג לעתידו של העם היהודי. ואני אסביר. ישנם הרבה יהודים שמקפידים על מצוות פחות או יותר או בכלל לא. אבל לדעתי, ישנה חשיבות משמעותית לשאלה האם אני חלק מהסיפור היהודי. האם אני חלק משרשרת הדורות המרשימה של עם ישראל, ועכשיו תורי לעשות ככל יכולתי כדי לעזור ולהעצים את כוחו ומורשתו של עם ישראל. או שאני חי חיים פרטיים, נקודתיים, שבהם אני עושה את החובות ההלכתיים שלי (במקרה הטוב...) כדי לרצות את הקב"ה.

כלומר, יהודי הוא מי שלא חי רק את החיים המקומיים והפרטיים שלו. יהודי הוא מי שמרגיש את עצמו חלק מההיסטוריה וממורשת אדירה. הוא נושא על כתפיו את זיכרון כל הדורות. ממילא, הוא גם מרגיש את האחריות שיש לו לדאוג להווה של העם שלו וכמובן לעתיד של העם שלו. ברוך השם, זכינו להיוולד לתוך מציאות שבה מדינת היהודים היא עובדה. אבל, ככל שחולפות השנים מהקמת המדינה, ישנה תחושה מתחזקת שצריך תשובות חדשות, מעמיקות יותר לחיים שלנו כאן. כל אחד מאיתנו צריך לברר, קודם כל לעצמו, את הסיבות שבגללן הוא נמצא כאן. ואז, בשלב השני, לעזור לחברה הישראלית להתקדם קדימה (בדרכי הייחודית ובהתאם לכישרונות שיש לו) בתהליך החשוב של בירור הזהות שבו היא נמצאת כיום.

אני מקווה שמה שכתבתי ענה לך על השאלה או לפחות נתן לך כיוונים חדשים לחשוב עליהם. אורי, חברים מקשיבים

(מעובד על פי תשובה שהתקבלה מחברים מקשיבים בתאריך כ"ד בניסן, תשע"ה)
http://www.makshivim.org.il/ask_show.asp?id=318902

- הביעו דעתכם על התשובה שניתנה לשואלת
- עם אלו מן הדברים הסכמתם ואם אלו לא הסכמתם?
- האם הנכם חיים ופועלים כיהודים על פי הדברים שלעיל?

נספח 1 א - פעילות

ראי ראי שעל הקיר ברור אישי של חוזקות ותכונות

"רבי כולל היה אומר:
 ביום הדין כאשר יאמרו בוקא
 עולם - מדוע לא היית משה רבינו?
 אדם מה אהיב.
 אף אף יאמרו - מדוע לא היית
 אתה, כולל? יסתמו טענותי"

(רבי זושא היה מגדולי תלמידיו של המגיד
 ממעזריטש, אחיו של ר' אלימלך מליז'נסק
 בעל ה"נועם אלימלך")

שאלות לדיון:

1. מדוע רבי זושא לא יתקשה לענות על השאלה: מדוע לא היית משה רבנו?
2. מדוע יסתמו טענותיו של רבי זושא אם ישאלוהו "מדוע לא היית אתה, זושא?"
3. מה פרוש להיות עצמי?
4. לאור שתי תשובותיו, אילו ערכים מנחים את רבי זושא?
5. אם ישאלו אותך מדוע לא היית אתה, מה תהיה תשובתך?

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

מי אני?

רשום נקודות המאפיינות אותך, תכונות שבך, דברים שאתה אוהב, ערכים מנחים בהתנהגותך, שאיפות ועוד.

נספח 1 ג - פעילות

אנשי ו' החיבור

לפניכם ארבעה מעגלי השתייכות³ בחברה הישראלית:

בחרו מושגים מבנק המילים ורשמו אותם בתוך המעגלים אשר האנשים השייכים למעגלים אלו יכולים להכיר. ניתן לרשום את אותו מושג במספר מעגלים.

בנק מושגים: תנ"ך, חזון איש, בר רפאלי, מוצ"ש, רם אורן, מים אחרונים, בגרות, מקס פקטור, בית כנסת, יום כיפור, דת"ש, סרוגים, שיוך, בייניש, אודי דויד, ווינט, סיירת מטכ"ל, פרשת שבוע, רמת הגולן, מזוזה, התנתקות, המוסד, תורה ועבודה, דמוקרטיה, מבצע יונתן, מקור ראשון, גלעד שליט, חנה סנש, קדיש, כ"ט בנובמבר, הרמב"ם, בית יוסף, למידה משמעותית, י"ז בתמוז, הכנסת, נעמי שמר, מאסטר שף, אילן רמון, סוף הדרך, יד ושם, דעת תורה, פרווה, פרס נובל, מסילת ישרים, גרעין, מיכל ינאי, הבימה, מקימי הישרדות, מכבי ת"א.

שאלה לדיון ומחשבה:

מה ניתן ללמוד מ"פיזור" המושגים במעגלים השונים על דרכה של הציונות הדתית?

³ מתוך הפעלה מספר 2 - "אנשי ו' החיבור", בנתיבי הציונות הדתית, עמוד 33

נספח 1 ד - דף לימוד⁴

"דת" ו "תורה"

- האם חוויתם פעם מצב שבו ה"דת" היוותה לכם מכשול בחיים, אולי אפילו התנגשה עם החיים?
- האם חשתם פעם שהתורה מעמעמת את החיוניות שלכם?

אנו רואים כי הדת היהודית לא הביטה על החיים בעיניים זועמות ולא חשבה אותם לאויביה. מאידך גיסא מעולם לא הורגשה דת ישראל אצל מחזיקיה כ"אבן נגף" בדרך החיים. כי הדת עצמה היא תוך תוכה ופנימיותה של פעולת חיים אמיצה וברירה.

מעכשיו אנו מבינים כי הדת הישראלית אינה יכולה להצטמצם בגבולות הפולחן הדתי שבבית הכנסת בלבד. היהדות שאפה, בהכרח, להקיף את כל תחומי החיים ולהשתלט עליהם שלטון גמור. החקלאות, היחסים ההדדיים שבחברה וכן כל מעשי היצירה, באמנות, במדע, ובפוליטיקה - כולם צריכים להיות קבועים בחותם הדת ומצוותם בכך. הנביאים, התנאים והאמוראים לא היו נזירים קדושים בלבד, אלא גם אנשים גיבורים בחיים ואנשי מעשה, מלאי חדות חיים ופעולה [...] דת ישראל [...] רוצה היא להשפיע על אישיות האדם כולו ולהכשיר את כל לבו, את הגיגיו ואת כל מעשיו.

(הרב וינברג, שו"ת שרידי אש, חלק ד)

- מה ההבדל בין "דת" לתורה? האם אפשר להסתפק באחד מהם?

אחת התופעות המעציבות בחייו של עם ישראל, שנגרמה עקב גלותו מעל אדמתו, היא טשטוש דמות התורה בקרב המוני העם. מאז פיזורנו בין הגוים הלכה וירדה, כביכול, התורה מגדלותה, ואת מקומה התחילה לרשת ה"דת", שהינה נטע זר בישראל. ולאט לאט הגענו למצב שבו כאילו המושגים "דת" ו"תורה" הפכו לזהים, על אף שבעצם רחוקים הם זה מזה כרחוק מזרח ממערב. כי בעוד המושג "דת" אינו אלא ביטוי של פולחן היחיד או הציבור לאלוקיו, הנובע מתוך הצורך הנפשי של סיפוק הרגש הדתי, התופס אמנם מקום חשוב בנפש האדם ובאופן מיוחד בנפש האדם מישראל, אבל רחוק הוא מלהקיף את כל מערכת חייו הנפשית - הרי המושג "תורה" אומר לנו דברים אחרים לגמרי.

התורה היא הביטוי של דרך ה', שהיא אורח חיים מלא המשתרע על כל שטחי החיים האנושיים, הציבוריים, המדיניים והממלכתיים. אין תנועה גשמית או רוחנית שאין לה מקום ביצירה אלוהית זו, שאנו מכנים אותה בשם תורה. ההליכה בדרכי ה' היא יסוד התורה כולה. וכשם שדרכיו יתברך מקיפות את הכול, כך דרישתו מעמו, שידענו בכל דרכיו, "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך". וסגולה זו ללכת בדרכי ה' נקבעה באופייה של האומה מימי קדם, מימות אברהם אבינו, "כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמריו דרך ה'". ומושג "תורה" כולל כמובן גם את התוכן המצומצם המוגדר במושג "דת". אך יהיה זה פשע לזהות את שני המושגים האלה [...]. מעת גלינו מארצנו הלכה התורה והצטמצמה, כביכול, עד שנהפכה ל"דת", דהיינו, מין מס חובה של חובות שבין אדם למקום. ועל כן, עם תקומת מדינת ישראל וראשית צמיחתה של מלכות ישראל, שומה עלינו להחזיר את העטרה ליושנה. לחזור שוב לחיי תורה. חיים של תורה במקום חיים של דת, ודבקות בדרכיו במקום דתיות.

(הרב עמיטל, המעלות ממעמקים)

⁴ מתוך "היבטים במשנת הציונות הדתית", חזון החמ"ד מחולל מציאות, עמ' 50

נספח 1 ו - דף לימוד⁶

על פתיחות וסגירות

מידת הפתיחות של קבוצה תלויה במידת העומק והכוח שלה. בניין שדופנותיו חלשות, כל פתח שיעשה בו, ואף אם הוא קטן וצר, יפורר את הכתלים, והבניין ימוט; ואילו בניין שיסודותיו מוצקים, אף אם ייפתחו בו פתחים רבים, לא יגרמו הם שום נזק, ואדרבה: יביאו לתוכו משי-רוח רעניים. שנית, מובן שחשוב לדעת גם את גודל הפתחים, וכאן אפשר להסתמך על הכללים ההלכתיים שבמסכת כלאים ובמסכת עירובין: כל פרצה שהיא כעשר אמות היא פתח, יתר מכך - פרצה. וכן הכלל המצריך את צורת הפתח. ויש כלל נוסף, שאף אם כל הפתחים בנויים כהלכתם, אך הם מרובים עד שהפרוץ מרובה על העומד, אין זה פתח. שלישית, ברור שמידת הפתיחות תלויה בעוצמת הרוחות המנשבות מחוץ לבניין. כל בר-דעת יודע שכאשר מנשבת רוח נעימה מחוץ לביתו, הוא פותח את החלון ואז ביתו מתאוורר ונמנע ממנו העיפוש. אבל כאשר רוח סערה משתוללת בחוץ, הוא עושה מאמץ גדול לסגור את כל הפתחים ולהשאיר רק חריצי אוורור הכרחיים, ולכן אי אפשר לדבר על פתיחות בלי להעריך נכונה את חוזק הבניין, את גודל הפתחים וצורתם ואת עוצמת הרוחות המנשבות בחוץ. ככל שעוצמת האמונה, החוויה הדתית והדבקות בהלכה גדולה יותר, כן מתאפשרת יותר פתיחות; וככל שמנשבות בחוץ רוחות סערה, הרי סכנת ההיסחפות גוברת. כל החלטה על מידת הפתיחות התרבותית חייבת להביא בחשבון את שלושת המרכיבים הללו: עוצמתו הדתית של הנוער שלנו, מידת הרוח המנשבת בחוצות וגודל הפתחים שנפערים. מי שעולמו התרבותי עשיר, יכול להעשיר את עצמו על ידי פתיחות לעולמות אחרים, אבל מי שעולמו התרבותי דל הוא, ייסחף לגמרי ויישאר בלי עולמו, ולעולמות אחרים לא ייכנס.

(הרב סבתו, שאלות חינוכיות שהזמן גרמן, בתוך מאה שנות ציונות, תשס"ז)

1. הרב סבתו מתייחס לפתיחות תרבותית כמו לבניין. מה הם העקרונות שהוא לומד מההשוואה? הדגישו עיקרון אחד או הוסיפו עיקרון משלכם.
2. למה מתכוון הרב סבתו במושג "היסחפות תרבותית"? עם אילו דוגמאות של תופעה זו אתם מתמודדים בבית ספרכם?
3. מה התחדש לכם מבחינה רעיונית בנושא הפתיחות, בעקבות קריאת דברי הרב סבתו, האם תוכלו לקחת ממנו היבט יישומי לעבודתכם החינוכית?

נספח 1 ה - דף לימוד⁵

תרבות יהודית

- מדוע לעסוק ביצירה ולצרוך תרבות? יש לנו תורה, ובה יש הכול. האם אין בכך פשרה והיגררות אחרי העולם המערבי?
- מהי תרבות יהודית?

כל פעולה תרבותית שנועדה להוריד מהשפע האלוקי אל העולם הזה, או לקדש ולרומם את העולם הזה אל האלוקות, שייכת לתרבות היהודית, ומה שלא - לא! יש תרבות אנושית שיהודים יצרו, וזו תרבות של יהודים, אך היא אינה תרבות יהודית. ציון, פיסול, שירה וכדומה של יהודים למען המטרות הנ"ל הם תרבות יהודית. אותן פעולות אם נעשות סתם כדי להרוויח כסף, או כדי שיהיה יותר נעים בעולם, הן פעולות אנושיות, שאם אין בהן פגיעה במוסר הן דבר טוב, אך הן אינן מוגדרות כתרבות יהודית. (הרב חברון שילה, אתר "ישיבה")

"התרבות הישראלית היא תורת ה' אלוקים חיים, שהיא-היא התרבות האמתית", וכך מגדיר הרב צבי יהודה קוק זצ"ל תרבות - "חינוך, גידול, פיתוח". לעומת התפיסה שתרבות היא פולקלור או צורת בילוי, יש כאן הגדרה עמוקה של התרבות בתור הכוח הלאומי, שמפתח את העם ומוציא אל הפועל את כישרונותיו. (הרב סימפסון על דברי הרצ"ה בלנתיבות ישראל א)

- חוו דעתכם על כל הגדרה.
- מה יהיו הקריטריונים לבחירת התרבות שאותה נצרוך?

כשכוח ישראל גדול ונשמתי מאירה בקרבו בהופעה, וענפיו המעשיים מתוקנים, בסידור מלא, בקדושה, בייחוד ובברכה, במקדש וממשלה, בנבואה וחכמה, אז - ההתרחבות לצד החול, לעינוגי החושים הרוחניים והגשמיים, להצצה חדירית ופנימית לתוך חייהם של המון עמים ולאומים שונים, למפעליהם וספריותיהם, התגברות עוז החיים הטבעיים, כל אלה - טובים הם ומסוגלים להרחיב את אור הטוב, והתחום ארוך הוא: י"ב מיל כמחנה ישראל כולו הכופל באמת את כל העולם באיכותו, ייצב גבולת עמים למספר בני ישראל".

משחשך האור, משגלתה שכינה, משנעתקו רגלי האומה מבית חייה, החל הצמצום להיות נתבע. כל עוז חילוני - עלול להיות לרועץ, כל יופי טבעי וחשקו - עלול להאפיל את אור הקודש ותום הטהרה והצניעות, כל מחשבה שלא נתגדלה כולה במחנה ישראל - יכולה להרוס את סדר האמונה והחיים הישראליים, כל שמנות קטנה - מביאה לידי בעיטה.

מכאן באו העוצב והסינוף, הקדרות והפחדנות, וביותר ממה שפעלו אלה על החיים הגשמיים, פעלו על החיים הרוחניים, על רוחב המחשבה, על תעופת ההרגשה, עד אשר יקיץ הקץ, שקול קורא בכוח: "הרחיבי מקום אהלך, ויריעות משכנותיך יטו, אל תחשכי, האריכי מיתריך ויתדתיך חזקי, כי ימין ושמאל תפרוצי וזרעך גוים יירש, וערים נשמות יושיבו". והתחום של אלפיים אמה הקצר הולך הוא ומתרחב, כמידת ישועתן של ישראל, שהולכת ואורה קמעא קמעא. (הרא"ה קוק זצ"ל, אורות התחיה פ"ס, טו)

- מדוע בגלות לא עסק עם ישראל בתרבות? מה היו התוצאות של הדבר?
- מה קורה בעת הגאולה?

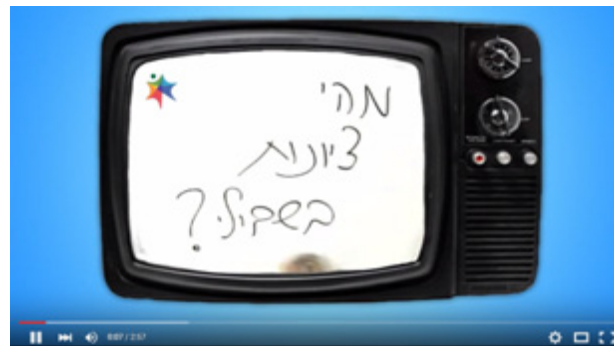
נספח 1 ח - דף משימה

מהי ציונות בשבילי?

הסרטונים שלהלן עוסקים בשאלה מהי ציונות?
צפו בסרטונים והשיבו על השאלות

[הקישו ב-youtube: אני ציוני - יאיר לפיד](#)

[הקישו ב-youtube: מהי ציונות בשבילי?](#)

[הקישו ב-youtube: נאום ציונות במבצע יונתן](#)

שאלות לדיון ולמחשבה

1. הסרטונים שלעייל מציגים תפיסת עולם ציונית שאיננה דתית. האם אתם מסכימים עם אמירה זו?
2. האם יש לכם ויכוח אם אחת מן האמירות שהופיעו בסרטונים שלעייל?
3. האם ניתן להפוך סרטונים אלו לאמירה ציונית דתית? מה צריך להוסיף או לשנות כדי לעשות זאת?

נספח 1 ז - דף לימוד

האני הלאומי - דבר שבהתהוות

ה"אני" האישי של כל אדם הוא מבנה נפשי קונקרטי. בדומה לכך, גם ה"אני" הלאומי אינו ישות ערטילאית, אלא סך כל תכונותיו, כישוריו ומעשיו של עם נתון בזמן נתון. וכך כותב הרב עוזיאל:

ה"אני" האישי או הלאומי לא נולד עם האדם והלאום וגדל עמו, אלא נוצר על ידם. וכל איש יוצר את ה"אני" שלו, שבו הוא נבדל לטובה מאחרים ויכול לומר: "אני הוא", ובו הוא ניכר במעשיו ודבריו, עלילותיו ומחשבותיו, ו"אני" זה אינו מתרוקן אלא מתגבר יום יום, ועל ידי זה מגביר את כוחו, מאמץ את רוחו ומצמיח את ה"אני" שלו.

(הרב עוזיאל, "תלמוד ומעשה", מכמני עוזיאל, עמ' תקן)

אין ה"אני" הפרטי או הלאומי דבר שבהווה, אלא דבר שבהתהוות. אם כן, ה"אני" הלאומי של עם ישראל אינו דבר נתון, אלא הווה המעוצבת תוך לימוד התורה וקיומן של המצוות, שתכליתן תיקון עולם במלכות שדי. קיומו הלאומי הייחודי מותנה בקיומה של תעודתו הדתית - טול תעודה זו ונטלת את ייחודו.

שאלה למחשבה:

בניית זהות היא תהליך מרכזי בהתפתחותו של כל אדם ובהפיכתו מאדם צעיר לאדם בוגר. לאור גישה זו, הרואה ב"אני" התהוות ולא הווה, מה לדעתכם ניתן לעשות כדי לחזק תהליך התהוות זה?

נספח 2 - דף משימה אישי

מי אני?

מהו מרכיב הזהות המשמעותי ביותר עבורכם?
בחרו מרכיב אחד בלבד!

שאלות לדיון ולמחשבה

- האם הצלחתם להסכים על מרכיב אחד בלבד?
- האם ניתן להסתפק במרכיב זהות אחד בלבד?
- **מיהו יהודי?** אדם שומר תורה ומצוות, בן לאם יהודייה.
- **מיהו ישראלי?** תושב הארץ, אדם בעל תעודת זהות ואזרחות ישראלית.
- **מיהו ציוני?** אדם המאמין שאנחנו נמצאים בשלבים של אתחלתא דגאולה, אדם המאמין בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל ומוכן לפעול למענה.

חישבו!! על שלוש פעילויות אישיות, כיתתיות או בית ספריות שיש בכוחן לטפח תחושת זהות ציונית-דתית. (לימוד/משחק/מבצע/אירוע/התנדבות/שיר/הופעה/טקס וכו')

1. _____
2. _____
3. _____

נספח 1 ט - דף משימה אישי

חזון החמ"ד וזהות ציונית דתית

לפניכם כמה ציטוטים מתוך חזון החמ"ד, המגדירים אדם בעל זהות ציונית-דתית. קראו אותם והקיפו בעיגול את המילים אותן אתם מבקשים להיות:

מידות טובות ושאיפה לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים.
אמונה בקב"ה, אהבת ה', יראת שמים וחיי תורה ומצוות.
הכרת מעלת האדם, הנברא בצלם אלוהים ודבקות בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו.
אהבת כלל ישראל, מתוך אחריות אישית ומעורבות חברתית.
אהבת הארץ, הכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, אחריות לעתיד המדינה ונכונות לפעול למענה.

האם גיליתם דבר מה על אודות עצמכם במהלך המשימה? מהו?

נסחו תובנה משותפת למליאה:

נספח 4 - דף שיקוף כיתתי - בין אדם לעצמו ולאלוקיו

דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי

נושא	
הסוגיות העיקריות עליהן שוחחנו בכיתה	
החלטות הקהל של בית הספר הצעות ליוזמות מעשיות	
החלטה (אחת) לביצוע במסגרת כיתתית מתווה לפעילות בכיתה	
רעיונות מעניינים נוספים שכדאי וחשוב לזכור	
מי אנחנו? כיתה, מחנה, נציגי הקהל שלנו	

נספח 3

"עלה למעלה עלה"

האזן לשיר **כנפי רוח**
השיר מבוסס על דברי הרב קוק הבאים:

אם תרצה בן אדם הסתכל באור השכינה בכל היקום הסתכל בערך החיים השמימיים איך הם מתפלשים בכל פינה וזווית שבחיים, הרוחניים והחומריים שנגד עיני בשרך ונגד עיני רוחך. התבונן בפלאי היצירה, בחיי הא-לוהות שלהם, לא בתור איזו תכנית כהה שממרחקים מציגים נגד עיניך, כי אם דע את המציאות שאתה חי בה. דע את עצמך, ואת עולמך, דע את הגיוני הלב שלך,	מצא את מקור החיים שבקרבה, ממעל לך, שמסביבך, את פארי הדרות החיים, שאתה שרוי בתוכם. .. עלה למעלה עלה, כי כוח עז לך, יש לך כנפי רוח, כנפי נשרים אבירים. אל תכחש במ, פן יכחשו לך, דרוש אותם וימצאו לך מיד. (הראי"ה קוק, אורות הקודש א, עמ' פג, הוצאת מוסד הרב קוק)
---	--

"דע את עצמך, ואת עולמך, דע את הגיוני הלב שלך..." - מה כוללת הנהגה זו, מה דעתכם?
"מצא את מקור החיים שבקרבה, שממעל לך, שמסביבך..." - האם בירור מקור החיים בקרבנו יכול לעזור לנו בבירור הסוגיה "דע את עצמך"?
מתוך מחשבה ואמונה כי "יש לנו כנפי רוח, כנפי נשרים אבירים..." אנו מבקשים לעסוק בסוגיה "דע את עצמך". לפניכם מספר כיוונים שיכולים לעזור בבירור סוגיה זו. - בחרו אחד מן הנושאים.

בין אדם לזולתו:

”ואהבת לרעך
כמוך” -
יחד שבטי ישראל

נספח 1 א - חבר אמתי

על חברות ורגישות לצרכי החבר

משימה קבוצתית

- בחרו תמונה אחת שמתארת עבורכם את המילה חבר אמתי.
- תנו כותרת לתמונה.

- פעילות במליאה:** איסוף רשימה של כל הכותרות שרשמו הקבוצות השונות, וכתבתן על לוח הכיתה.
- מהו המכנה המשותף בין התמונות, האם כל התמונות משקפות לדעתכם את המושג "חברות"?
 - מיהו לדעתכם חבר אמתי, כפי שמשקף מכלל הכותרות, ובכלל?

סיכום: חבר אמתי פועל לטובתו, דואג לי ואוהב אותי. חברים אמתיים עושים דברים ביחד.

בין אדם לזולתו: "ואהבת לרעך כמוך" - יחד שבטי ישראל

הצעות לפעילות כיתתית

רציונל:

אמר רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה" אחד מערכי היסוד של עם ישראל הנו אהבת הרע. כאנשי חינוך עלינו לקדם ולעודד ביטויי רעות, ערבות, אכפתיות, נתינה ואהבת חנינו בינו לבין עצמנו, בינו לבין קהילתנו ובינו לבין כל חלקי עם ישראל. בחירתם של נציגי הקהל בנושא זה, מהווה המשך ישיר לפעילותם בנושא "הקהל למען ציון" הראשון, בו בחרו לעסוק בנושא ישיי - יחד שבטי ישראל.

מטרות:

1. לברר עם המשתתפים את משמעותו של הציווי "ואהבת לרעך כמוך" ביחס לכל יחיד ויחיד בישראל.
2. לחדד את ההכרה בערכו הרוחני, החברתי והרגשי של ערך "ואהבת לרעך כמוך", לחדד את האחריות לעתיד החברה הישראלית ולנכונות לפעול למענה.
3. לחזק את תחושת האמפתיה והאכפתיות גם כלפי השונה מאתנו.
4. לעורר רעיונות מעשיים לעשייה למען "אהבת הרע" ולמען כלל שבטי ישראל.

נספחים:

- נספח 1 א - נספח 1 יא: אחד עשר דפי פעילות אישיים, קבוצתיים או למליאה, לבחירה על ידי המורים ונציגי הקהל הכיתתיים.
- נספח 2: "הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך", דף משימה קבוצתית.
- נספח 3: דף שיקוף כיתתי להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי.

מהלך הפעילות:

שלב א - מליאה: עידוד חשיבה בנושא "ואהבת לרעך כמוך" והצפת אתגרים לשיפור בעשייה בתחום המנחה יבחר אחד מדפי המידע או המקורות המופיעים בנספח 1, יחלק אותו למשתתפים ויקיים דיון או פעילות.

שלב ב - קבוצתית: "הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך" (נספח 2), המנחה יחלק למשתתפים דף משוב "הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך" (נספח 2), ויבקש מן המשתתפים להשלים את הדף.

שלב ג - מליאה: גיבוש הצעות מעשיות לפעילות בתחום

- מובילי הקהל יאספו את הדפים ויכינו רשימת הצעות מעשיות לבחירה.
- הכתה תצביע ותבחר שלושה רעיונות לכלל בית הספר לקידום הקשר בין אדם לזולתו, וכן רעיון לעשייה כיתתית לאלתר (תיתכן חפיפה).

שלב ד - סיכום: מובילי הקהל יארגנו את המידע, יכינו דף שיקוף כיתתי (נספח 3), יציגו את הדף בפני הכיתה ויעבירו את הדף למליאת הקהל הבית ספרית.

¹ מומלץ להעביר את הפעילות בשיתוף עם מובילי "הקהל" הכיתתי.

נספח 1 ג - יסודי - דילמות

מה היית מציע לעשות? פתרון דילמות חברתיות

מחלקים את הכיתה ל-4 קבוצות. כל קבוצה כותבת את "תסריט הסיפור", מציגה אותו לכיתה ומציעה את האפשרות שהיא בחרה לפתרון הבעיה. אפשר להציג את הדילמות עם פתרון או ללא פתרון בהתאם לשיקול הדעת של המורה.

דילמה מספר 1: שי ויהודה רואים את חגי מחטט בתיק של דוד, לוקח משם חטיף ואוכל אותו. מה היית עושה? האם היית מדבר עם הילד שלקח? עם הילד שלקחו ממנו? האם היית משתף את המורה?

דילמה מספר 2: יונתן ואיתן חברים, יונתן לא מרשה לאיתן לשחק עם ילדים אחרים, ללכת אליהם הביתה ולשחק אתם. הוא טוען ש"אם הוא חבר אמתי אז הוא צריך להיות נאמן לחברות שלהם". איתן מרגיש "חנוק" בחברות אך מצד שני לא רוצה להפסיד אותה. כיצד הייתם מציעים לאיתן לנהוג?

דילמה מספר 3: מוטי, לביא ואסף חברים טובים. מוטי ולביא אוהבים להשתולל ביחד ומזמינים את אסף "לעשות אתם צחוקים היום בצהריים". אסף רוצה מאוד בחברות שלהם, אך חושש שייגרר לעשות דברים שהוא לא רוצה. מה הייתם מציעים לאסף לעשות?

דילמה מספר 4: החברים של נועם משחקים יחדיו כדורגל, ואינם אוהבים את ילדי הקבוצה השנייה אשר הם מתמודדים מולם. במהלך המשחק הם קוראים להם בשמות ושרים עליהם שירים. דן הוא שכן של נועם ומשתייך לקבוצה השנייה. דן רוצה להיות חבר של נועם, אך חושש מהתגובה של החברים לקבוצה. כיצד הייתם מציעים לדן לנהוג?

במליאת הכיתה:

המורה יציג את מוקדי הדילמות וישאל באיזה תחום הייתה הבעיה, כיצד התלמידים היו מגדירים אותה? אחת הנקודות שכדאי להעלות עם התלמידים היא שכולנו מתמודדים בחברות עם התמודדויות וקונפליקטים, ולכל בעיה, קיימים מספר פתרונות אפשריים.

נספח 1 ב - יסודי - סיפור חסידי

אהבת הרע - על כאבו של הזולת

המנחה יקריא את הסיפור הבא באוזני התלמידים, מומלץ לעצור באמצע כמפורט במסגרת.

רבי משה לייב מסאסוב אמר לחסידיו:
למדתי כיצד עלינו לאהוב את רענו (חברינו) משיחה בין שני כפריים, ששמעתי במקרה.
הראשון אמר: אמור לי, איבן חברי, האם אתה אוהבני?
השני אמר: אני אוהבך בכל לבי.
שאלה: האם תוכלו לשער מה תהייה ההוכחה של איבן לכך שהוא אוהב באמת את חברו?
הראשון אמר: התדע, מה מכאיב לי, חברי?
השני אמר: וכי איך אוכל לדעת מה מכאיב לך?
הראשון אמר: אם אינך יודע מה מכאיב לי, כיצד יכול אתה לומר שאתה אוהבני באמת?
הבינו, בני - המשיך הרבי מסאסוב ואמר - לאהוב, לאהוב באמת, פירושו לדעת מה מכאיב לזולתך.

שאלות לדיון ומחשבה:

1. מה לומד ר' משה לייב מהכפריים?
2. איך נוכל לדעת מה מכאיב לחברים שלנו?
3. כשאנחנו יודעים מה מכאיב לחברינו, זה עוזר לנו לדעת איך להתנהג כלפיו!
3. איך תתנהגו כלפי חבר שלכם כשהוא עצוב או כלפי חבר בצרה?

נספח 1 ד - יסודי - פעילות בזוגות

דומים אבל שונים!

פעילות בזוגות:

המורה יחלק לכל ילד דף "נקודות שוות" ויבקש מהם למצוא בן זוג שמוכר להם פחות בכיתה ולהשלים אתו את המשימה.

נקודות שוות:

1. מאכל האהוב על שנינו: _____
2. ספר/תכנית טלוויזיה/סרט/משחק האהובים על שנינו: _____
3. ארץ מוצא משותפת של אחד ההורים, הסבים או קרובי משפחה: _____
4. מספרים משותפים (מידת נעליים/גובה/תאריכי לידה וכדומה): _____
5. תכונות אופי משותפות: _____
6. דמות אותה היינו רוצים לפגוש: _____
7. מקום ששנינו היינו רוצים לבקר בו: _____
8. משהו חדש אודות השותף למשימה שלא ידענו קודם: _____

פעילות במליאה:

1. מה היה קל יותר למצוא, ילדים דומים לי או שונים ממני?
2. האם יש דברים חדשים/מפתיעים שלמדנו?
3. מה אנחנו חשים כשאנחנו פוגשים אדם שנראה מאוד שונה מאתנו?
4. מה אנחנו חשים כשאנחנו פוגשים אדם שנראה דומה לנו?

מעשה ברבי שמעון בן אלעזר שבא ממגדל עדר מבית רבו, והיה רוכב על החמור, ומטייל על שפת הים.

ראה אדם אחד שהיה מכוער ביותר.
אמר לו: ריקה, כמה מכוער אתה? שמא כל בני עירך מכוערים כמותך.
אמר לו: מה אעשה? לך לאומן (לבורא עולם) שעשאני ואמור לו: "כמה מכוער כלי זה שעשית".

כיון שידע רבי שמעון שחטא, ירד מן החמור והיה משתטח לפניו (מתחנן לבקשת סליחה).
אמר לו: נעניתי לך ..מחול לי!!.

אמר לו: איני מחול לך, עד שתאמר לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית.
רץ אחריו (רבי שמעון) שלושה מילין.

יצאו אנשי העיר לקראתו.

אמרו לו: שלום עליך רבי.

אמר להם: למי אתם קוראים רבי?

אמרו: למי שמטייל אחריו.

אמר להם: אם רבי זה - אל ירבו כמותו בישראל!

אמרו לו: חס ושלום, מה עשה לך?

אמר להם: כך וכך עשה לי.

אמרו לו: אף על פי כן מחול לו.

אמר להם: הריני מחול לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן..

אבות דרבי נתן פרק מא

שאלות לאחר הסיפור:

- מה לדעתכם גרם לרבי שמעון לומר את הדברים?
- האם קרה לכם פעם שהתבוננתם באדם שונה מכם? מה חשבתם? מה הרגשתם? כיצד לדעתכם הוא הרגיש? האם הייתם רוצים לומר לו משהו?
- האם פעם התבוננו בכם? כיצד אתם הרגשתם?

אנו נהנים מן הדמיון, אך יש להיזהר מלחשוב "ששונות היא משונות". שונה ממני אינו אומר בהכרח שהוא משונה ונלעג.

"הוא הִיא אִמֶּר: אל תְּהִי בָּז לְכָל אָדָם,
וְאל תְּהִי מְפֹלֵג לְכָל דָּבָר.
שְׂאִין לָךְ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׂעָה,
אֵין לָךְ דָּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם"

פרקי אבות, ד, ג

מהו לדעתכם המסר של משנה זו?

מה המשנה מוסיפה להתייחסות לאחר?

מהו בוז? מהי הפלגה?

מה משמעות אדם שאין לו שעה? האם יש לכם דוגמה לכך?

נספח 1 ו - על-יסודי - משימת צפייה

ואם נחזיק חזק ביחד ולא נעזוב

סרטון: המנחה יקרין למשתתפים את סרטו של האומן דניאל זמיר - מהות המצווה "ואהבת לרעך כמוך":

[הקישו ב-youtube: ואהבת לרעך כמוך דניאל זמיר](#)

שאלות לדיון ומחשבה:

1. כיצד לדעתו של האומן דניאל זמיר "הופכים עור בהמה לקדוש"?
2. מה הכוח של אהבת ישראל בעולם?
3. מהי המשמעות של "ואהבת לרעך כמוך" בעיני דניאל זמיר? מה היא המשמעות בעיניכם?

המנחה יחלק למשתתפים את מילות השיר "התקווה" של דניאל זמיר, וישמיע באוזניהם את השיר:

מתוך השיר "התקווה" - מילים ולחן: דניאל זמיר

האם תצחק האם תבכה
האם תרד או תעלה
האם תלך האם תבוא
האם תרצה ותקווה
ואם נמשיך תמיד לנוע בכיוון הטוב
ואם נחזיק חזק ביחד ולא נעזוב

[הקישו ב-youtube: Daniel Zamir - Hatikva](#)

שאלות לדיון ומחשבה:

1. מה הקשר בין מילות השיר למושג "ואהבת לרעך כמוך"?
2. מהם ערכי "ואהבת לרעך כמוך" המובעים בשיר?
3. איזו שורה מצאה חן בעיניך במיוחד?
4. לו נתבקשת להוסיף בית לשיר - מה היית כותב?

נספח 1 ה - יסודי - מציירים כרזה

מציירים "ואהבת לרעך כמוך"

לא-תקם ולא-תטור את-בני עמך, ואהבת לרעך כמוך, אני ה"
(ויקרא, פרק יט, פסוק יח)
"ואהבת לרעך כמוך-זה ככל גדול בתורה"
(ירושלמי, נדרים, עמוד ב)

איך זה היה נראה?

עבודה בקבוצות:

המורה יבקש מהתלמידים לעצב כרזה מנצחת למושג "ואהבת לרעך כמוך".
על הכרזה לבטא את הרעיון שאכן זהו מושג מרכזי וכלל גדול בתורה.
מומלץ לרכז את הכרזות על קיר תחת הכותרת: "ואהבת לרעך כמוך".

"אמר להם (רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו),
צאו וראו איזוהי דרך ישרה שיצדק בה האדם.
... רבי יהושע אומר, חבר טוב".

פרקי אבות פרק ב, משנה יג

דיון במליאה:

המורה יציג בפני התלמידים את המקור הנ"ל:
המורה תבקש מן התלמידים להתבונן שוב בכרזות שיצרו ולבחון:
האם ביטאו את ערכי החברות שסייעו להם להגיע ל"דרך ישרה"?
האם קיים קשר בין היצירות שיצרו והעולם שביטאו, לבין דברי רבי יהושע?
לסיים: מומלץ להשמיע את השיר "ואהבת לרעך כמוך" של מידד טסה, להציג בפני התלמידים את מילות השיר ולבקש מהם לסמן בשיר את החלק הקרוב אל לבם, החלק שמגדיר את המושג "חברות-ואהבת לרעך כמוך".

[הקישו ב-youtube: מידד טסה ואהבת לרעך כמוך](#)

לאהוב, לחבק את השני
להתייחס לכל אדם כאילו הוא אני
להושיט יד לעזור מכל הלב
ולתמוך ביום צרה בזמן כאב
להבין, כמוני כמוך ולהגיד
מה ששלי שלך ושליך שלך...

קישור לשיר המלא: <http://shironet.mako.co.il/artist?t=lyrics&lang=1&prfid=8123&wrkid=22448>

נספח 1 ז - על-יסודי - בית מדרש לומד

בירור משמעות המושג "ואהבת לרעך כמוך"

קראו את קטעי המקור שלהלן וחשבו על השאלות הבאות:

- עם אילו מבין הפירושים הנכם מזדהים?
- איזה מבין הפירושים הייתם רוצים לאמץ או לשאוף אליו?
- מה נראה לכם האתגר האמתי הקיים היום בקיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך"?

מקור מספר 1:

רמב"ן, פסוק יז:

ד"ה לא תשנא את אחיך בלבבך... ואחרי כן יצווה שיאהב לו כמוהו. וטעם "ואהבת לרעך כמוך" - הפוכה, כי לא יקבל לב האדם שיאהב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד: שכבר בא ר' עקיבא ולימד "חייך קודמים לחיי חברך".

אלא, צייתה התורה שיאהב חברו בכל ענין, כאשר יאהב את נפשו, בכל הטוב; ויתכן בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך" והשווה אותם במלת "לרעך", וכן (פסוק לד) "ואהבת לו כמוך" דבר שיהיה פירושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים שיאהב את רעהו בדברים ידועים, להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה; ואם יהיה אוהבו בכל, יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר וכבוד ונכסים ובדעת וחכמה ולא שישווה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה; ויצווה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה בזולת בלבו אבל יאהב ברבות הטובה לחברו, כאשר אדם עושה לנפשו, ולא יתן שיעורין באהבה, ועל כן אמר ביונתן, "כי אהבת נפשו אהבו", בעבור שהסיר מידת הקנאה מלבו ואמר "כי אתה תמלוך על ישראל".

שאלות לעיון:

על פי הרמב"ן: איזו מידה יש לעקור מהלב כשאוהבים את החבר? מה לדעתכם פירוש המושג "לתת שיעורין באהבה"?

מקור 2:

ספורנו, פסוק ט:

ד"ה ובקוצרכם... לעני ולגר...ומורה כלל גדול על אלה (על כל הקודמים) באמרו "ואהבת לרעך כמוך" - אהב בעד רעך מה שהיית אוהב בעדך, אם היית מגיע למקומו.

שאלה לעיון:

על פי הספורנו, איך האדם ידע שהגיע למידת "ואהבת לרעך כמוך"?

מקור מספר 3:

ר' נפתלי הרץ ויזל (בתוך "הבאור"):

אם כוונת הפסוק שיאהב כל אדם כאשר אוהב את עצמו, יפלא מאד, שיצונו על דבר שאינו בכח שום נפש, ואי אפשר שיאהב האדם את זולתו, וביותר איש נכרי לו, כאשר אוהב את עצמו, גם אין לצוות על אהבה ושנאה שאין האדם מושל עליהן, ועוד: אם כן צריך שיתאבל על צרה של זולתו, מעל צרת נפשו, וחיינו אינם חיים, שאין לך שעה שלא יראה ולא ישמע בצרת אחר... ואומר אני, שאין מילת "כמוך" בלשון הקודש כולל כוונה זו, אלא "כמוך" פירושו: הדומה לך, כמו (בראשית מד) "כי כמוך כפרעה" - דומה אתה במעלתך למעלת פרעה; (בראשית מא לט) "אין נבון וחכם כמוך" - שוה לך ודומה לך; וכן כולם. וכן כאן פירושו "ואהבת לרעך" שהוא כמוך - שוה לך ודומה לך, שנברא גם הוא בצלם אלוהים, והרי הוא אדם כמוך, וזה כולל לכל בני אדם, שכולם נבראים בצלם. על זה אמר ר' עקיבא (ספרא שם) "זה כלל גדול בתורה". ור' עקיבא עצמו שנה כלל זה: (אבות ג יד) "חביב אדם שנברא בצלם". ועוד: אם גם עכשיו מרשיע, נברא בדמות אלוהים בממשלה ובבחירה, ויוכל לבחור בטוב, ואם כן - סתם הכתוב ולא פירש קצב (=מלשון קצבה) אהבה זו. ובא הלל הזקן ופירש: "מה דעלך סני לחברך לא תעביד", שעל כל פנים לא תעשה לו דבר, שאם יעשנה לך תצטער; וזה אמת ברור שאסור לך לצער או לבזות שום אדם צדיק או רשע... ואילו היה פירוש "כמוך" שתאהבו כעצמך, מלבד שלא נצטרך לפירושו של הלל, כבר מעט וחלטין בדבריו כוונת המאמר.

ואולם המליצה בלשון הקודש על האהבה זולתו מאהבת עצמו היא "אוהבו כנפשו", כמו שנאמר באהבת דוד ויונתן (שמואל א יח א) "ויאהבו יונתן כנפשו" ואמר (שם כ יז) "כי אהבת נפשו אהבו". ומה פלא יש באהבת דוד ויונתן שאמר עליה דוד בקינתו: (שמואל ב א) "נפלאתה אהבתך לי" אם כל ישראל חייב לאהוב רעו כנפשו.

אבל עיקר פירושו כמו שאמרנו, שמאמר "ואהבת לרעך" נאמר סתם ונמסר לחכמים בעלי הקבלה. גם בעל הטעמים העמיד הטפחא תחת "לרעך", שאילו חיבר בנגינה "לרעך כמוך" יתפרש: רעך שהוא כמוך בצדק, בחכמה וכיוצא. לכן חבר בנגינה "ואהבת לרעך" שיאהב את כולם, והפריד מלת "כמוך", מעתה פירושו: שהוא אדם כמוך.

שאלות לעיון:

1. מה משמעות הביטוי "כמוך" על פי בעל ה"באור"?
2. אילו הוכחות הוא מביא כדי לבסס את דבריו?

מקור מספר 4:

בובר (בהקדמתו לאוסף מאמרי הרמן כהן על "רעך", בגרמנית, ברלין 1935 שוקן):
ואהבת לרעך כמוך: תפנה אליו באהבה, כאל אח הזקוק לאהבה כמוני, כפי שאני זקוק לאהבה אלי. תפנה אליו באהבה, במעשי אהבה, אל רעך - אדם כמוך, כי יודע אתה נפש אדם ויודע אתה צמאון נפשו לאהבה, כי אדם אתה, וסובל אתה, גם אתה, סבלו של כל אדם.

שאלה:

מהי משמעות המצווה על פי בובר? מה היא הפרשנות שלו למושג "ואהבת לרעך כמוך"?

נספח 1 ח - על-יסודי - משימת צפייה

מה ששנוא עליך על תעשה לחברך

מעשה בנכרי אחד שבא לפני שפאי,

אמר לו: גיירני על-מנת שתלמדני כל-התורה כולה כשאתה עומד על רגל אחת. דחפו באפת הבגין שבידו.
בא לפני הלל - גייר אותו.
אמר לו הלל: "מה ששנוא עליך - אל תעשה לחברך" - זו היא כל התורה כולה ואת שאר הדברים לך ולמד.

תלמוד בבלי, מסכת שבת דף לא עמוד א

דיון במליאה:

1. מדוע לדעתכם רצה הגוי להתגייר כשהוא עומד על רגל אחת? מהם המניעים האפשריים לבקשתו?
2. מהי אמת הבניין? מדוע שמאי דוחפו באמצעותה? מה משמעות תגובתו של שמאי?
3. מדוע לדעתכם הלל מסכים "לשתף פעולה עם הגוי"? מה משמעות המשפט שהלל אומר לגר?
4. אילו זה היה תלוי בכם, איזה משפט היה מבטא בעיניכם את "כל התורה כולה"? האם ניתן בכלל לחשוב על משפט המבטא את התורה כולה?

איסוף במליאה:

1. המושג "מה ששנוא עליך" הינו על דרך השלילה. מהו המושג ההופכי החיובי?
2. מדוע לדעתם, היה צורך לנסח את הערך על דרך השלילה?
3. האם דומה הדבר לעקרונות "סור מרע" ו"עשה טוב"?
4. האם דומה הדבר לעניין טומאה וקדושה?
5. מהו הערך המוסף של העשייה החיובית? ביטוי לכך ניתן למצוא בדברים הבאים:

"אנחנו לא קוברים מתנחל, אנחנו לא קוברים חייל, זו לא הלוויה של חלק אחד בעם. אנחנו זקוקים אחד לשני ביום הזה, לא לכעס אנחנו זקוקים, לא לפיצול נוסף. השנאה אינה יכולה להיות טהורה. ביום הזה, בלוויה הזו, אנחנו זקוקים לאהבה, אנחנו זקוקים למצוא מחדש את השבילים זה אל זה".
"הנקמה האמתית היא היכולת לגשר על הפערים בינינו. אם אנחנו רוצים לקדש את זכרו של גיל-עד, עלינו לבחור מה אנחנו רוצים, את האיבה, או את אהבה".
לקראת סיום דבריו, הפתיע השר לפיד ואמר: "ילדים לא כותבים צוואות, אז אנחנו צריכים לכתוב ביחד את הצוואה, אם ירשה לי הקהל אני אעשה זאת. אני רוצה לפתוח בדברי האר"י הקדוש, הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך, ואני אוהב כל אחד בישראל".

יאיר לפיד, "מפלגת יש עתיד", הספד על שלושת הנערים, ג' בתמוז, תשע"ד

מקור מספר 5:

ר' משה בן-מנחם (בתוך "הבאור", תוספת אחרי דברי רנה"ו הנ"ל):
כל דבריו (=דברי ר' נפתלי הרץ ויזל הנ"ל) דברי חן ושכל טוב, ואשרי כל השומע לתוכחתו, אבל אין פשטות הכתובים מורה עליהם.

ולדעתי שיעור הכתוב כך הוא: "לא תשנא..." הזהיר שלא לבד ישמר מעשות לרעהו כמעשה השונא להכותו, או לעשות לו רעה, כי אם אף בלבו לא ישנאהו, ומצאנו מידות ה' אף על מידות הנפש, כי גם הן מסורות לבחירה, וביד הנבון למשול עליהן בכח בינתו, כמו שציוה "לא תחמוד" (עין מה שכתב עליו הראב"ע בביאור הדיבור הזה). וכן ציוה על האהבה בכמה מקומות, כמו אהבת הגר (עין בפרקנו בפסוק לד). וציוה "ואהבת לרעך כמוך": בכל מידות ודרכי האהבה שאתה אוהב את עצמך, במידות ודרכים ההם תאהב את אחיך, ואין הכתוב מדבר בכמות האהבה, כי אם באיכותה.

וכדי להבין זה נקדים, שיש במדות הנפש איך וכמה, כגון האהבה: כי יתכן שיאהב האדם גם דבר שאין בו רוח חיים, ואולם אין איכות באהבה שוה; לא יאהב אדם את בהמתו כאשר יאהב את בנו, ולא את חפציו כאשר יאהב את אשתו, אף לא יאהב את כספו וזהבו כאשר יאהב את גפנו ותאנתו. ואף בדברים הדומים לענין איכות אהבה, יש הבדל בכמה, שהוא החוזק והחולשה. ויש שיאהב את בנו הקטן יותר מן הגדול, או יאהב סוסיו יותר מחמורו; ובכל מקום שאי אפשר להטיב לשני הדברים הנאהבים, יקדם הנאהב ביותר, וזהו היתרון בכמות ובמעלת האהבה.

מעתה, מצות ה', שנאהב את רענו בכל דרכי האהבה אשר בהם נאהב את עצמנו, שהיא האהבה היותר נשגבה באיכות, ובכל מקום שלא תתנגד אהבת זולתנו לאהבת עצמנו על צד הצדק, מחויבים אנו לעשות לזולתנו מה שהיינו עושים לטובתנו. ואולם כל זה לא ירחיק ההבדל בחוזק וחולשה, ואם כפי משפט הצדק לא נוכל להטיב לזולתנו מבלעדי שניזק לעצמנו נזק בלתי ראוי, יתכן שתקדם אהבת עצמנו.

והכלל: התורה לא התכוונה כאן אל כמות האהבה כי אל איכותה, במקום שאין התנגדות בין שני הדברים הנאהבים, ואז תאהב לרעך בכל דרכי ההטבה שאתה מטיב לעצמך, לא לתועלת האוהב, כאשר יאהב האדם את חפציו וסגולותיו, כי אם לתועלת וטוב הנאהב, כאשר אתה אוהב את עצמך!

שאלה לעיון:

מה בין אהבה כמותית לאהבה איכותית? מה מוסיף מקור זה לפירוש המצווה "ואהבת לרעך כמוך"?

נספח 1 י - דף משימה

אהבת חינם

שיר:

המנחה ישמיע לכיתה את השיר "אהבת חינם" מומלץ לחלק למשתתפים את מילות השיר.

"אהבת חינם"

מילים: זאב נחמה

נבוא בשלום זאת הדרך היחידה
יגיע היום בו נדע שאפשר לחיות אחרת
בלי מלחמת דתות בלי גדרות ודגלים
בלי שנאות ישנות עם גיטרה צרודה
שתנגן ותנגן לנו עוד שיר אהבה

[הקישו בyoutube: אהבת חינם אתניקס](https://www.youtube.com/watch?v=...)

שאלות לדיון ומחשבה:

מה לדעתכם מונע מבני אדם לקיים ביניהם יחס אהבה שלום ורעות? האם יש משהו שמייחד את בני העם היהודי ביחס לעמים אחרים, בהקשר זה?

סרטון:

[קישור לסרטון: קירוב לבבות, לאהוב את כולם בלי הפרדה, אהבת חינם](https://www.youtube.com/watch?v=...)

מעורבות חברתית ואהבת חינם

1. עשרות אנשים הגיעו להשלים מניין באזכרה - בעקבות פוסט בפייסבוק: <http://tech.walla.co.il/item/2839308>
2. כלת יום ההולדת הוחרמה? גולשי הפייסבוק יגיעו לשמחה: <http://www.hidabroot.org/he/article/116990>
3. בזכות הפייסבוק אלפים הגיעו להלוויית החייל הבודד: <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4687212,00.html>

נספח 1 ט - סיפור חסידי

יהודי הוא חלק אלוה ממעל

סיפור חסידי:

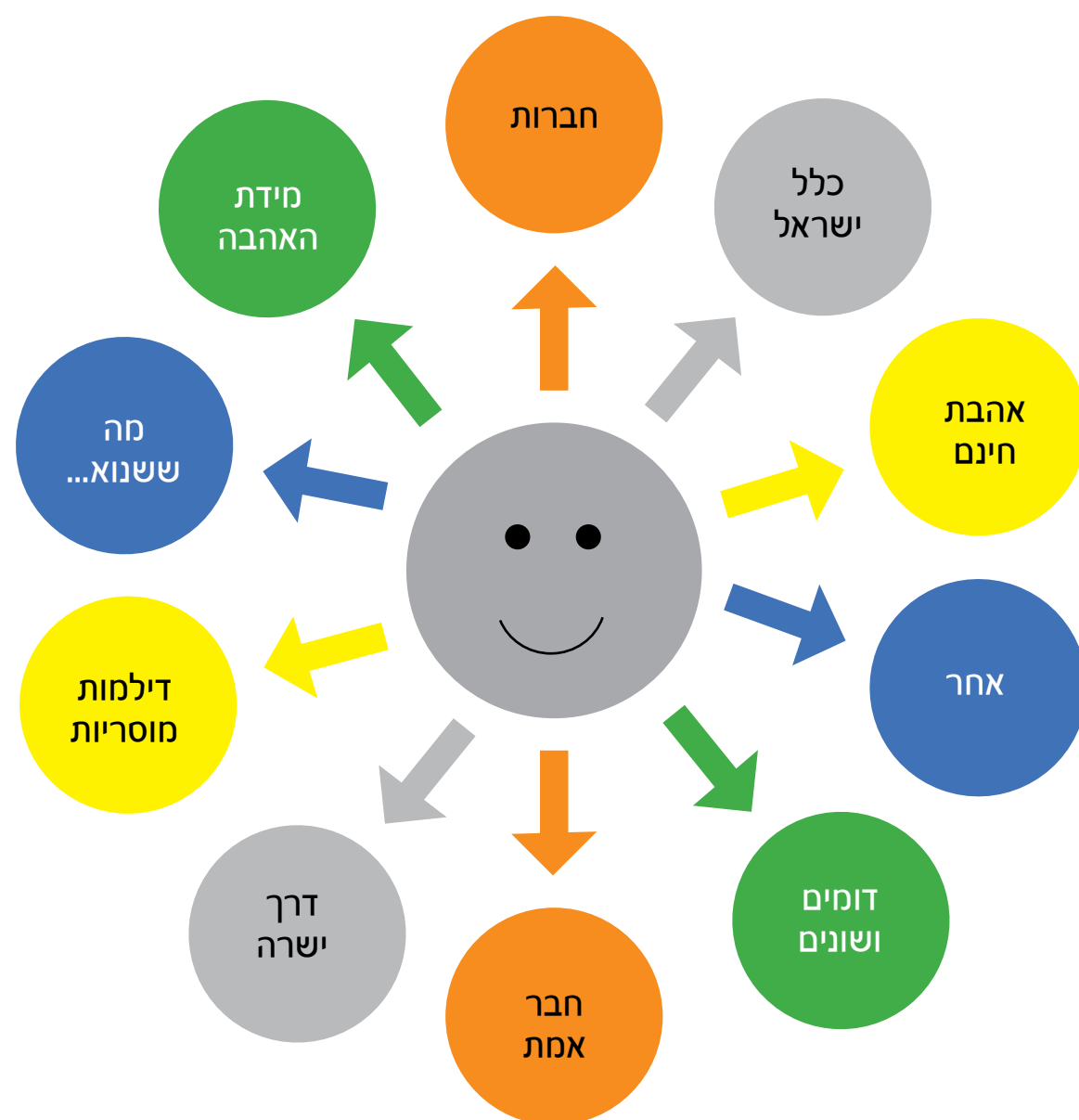
מסופר על רב שהיו נאספים אליו החסידים בעת המועדים לחיזוק והתעלות. ניגש אליו פעם אחד החסידים, ואמר:
אני רואה שהרבי מחבב מאד את החסידים. צר לי לומר, אך אינני בטוח שזה מוצדק. הנהגתם של החסידים כשהם מגיעים אל הרבי היא כמובן מעולה, והם מקפידים על כל דבר שצריך להקפיד עליו כראוי. אבל אני רואה אותם גם בחיי היום-יום, במסחר בשוק, בחיים האמתיים. בזמנים אלה, הם אינם באותה הנהגה שהרבי רגיל לראות. שמא חיבה זו שהרבי מראה להם, מסתמכת על רושם מוטעה, על ההנחה שהם טובים יותר ממה שהם באמת? הרבי הגיב בשאלה: במה אתה עוסק? ענה אותו היהודי: אני סוחר רכבים. התוכל להסביר לי את העיסוק שלך? כן בוודאי, ענה החסיד והראה לו את הדגמים האחרונים ברכבים שלו, פירט את החידושים הטכנולוגיים הקיימים בשוק ואת ההבדלים בין הדגמים השונים. לסיום, הוא הראה לרבי את הדגם האחרון ביותר, שבימים אלו מיובא לארץ. כשראה הרבי שהחסיד בשיא ההתלהבות של ההסבר, הוא אמר בצורה יבשה: "אינני רואה כאן שום דבר מיוחד". אה רבי, אמר החסיד בהתלהבות, צריך להיות "מבין במכוניות", רק מי ש"מבין" בכלי רכב, יכול לקלוט את היופי! אכן, אמר הרבי. צריך גם להיות "מבין" בנשמות של יהודים... יפה אמר הרבי. כדי לאהוב, צריך להיות "מבין". אך מה פירוש הדבר? צריך להכיר במעלתה של הנשמה. צריך 'לתפוס' שהנשמה של יהודי היא 'חלק אלוה ממעל', ולכן, כולנו אחים, ואב אחד לכולנו - הוא אבינו שבשמים.

שאלות לדיון:

1. האם אתם מסוגלים לאהוב כל אדם מישראל?
 - מה מקשה עליכם לאהוב כל אדם מישראל?
 - כיצד ניתן לנסות להתגבר על הקושי?
2. האם קרה לכם שפגשתם אדם שהפתיע אתכם לטובה בהתנהגות שלו?
3. האם שיניתם דעתכם לטובה על חבר בעקבות היכרות מעמיקה יותר?

נספח 2 - הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך

פנים רבות למצוות "ואהבת לרעך כמוך":

חישבו!! על שלוש פעילויות אישיות, כיתתיות או בית ספריות שיש בכוחן לקיום מצוות
"ואהבת לרעך כמוך" (לימוד/משחק/מבצע/אירוע/התנדבות/שיר/הופעה/טקס וכו')

- _____
- _____
- _____

נספח 1 יא - דילמה מוסרית

ואהבת לרעך כמוך

עבודה בקבוצות:

לפניכם שני סיפורים. מה המשותף בשניהם ומהי הנקודה המפרידה ביניהם?
השוו בין הדילמה המוסרית המובאת במשנה לבין הדילמה המוסרית העולה מתוך סיפורם של המטיילים בנפאל.

סיפור מספר 1:

"שניים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון (כלי לנשיאת נוזלים) של מים
אם שותים שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע ליישוב.
בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו.
רבי עקיבא: חיך קודמים לחיי חברך."

1. איזה עקרון עומד מאחורי תפיסתו של בן פטורא?
2. איזה עיקרון מניע את רבי עקיבא? האם זה משלים או סותר את דברין של רבי עקיבא -
"ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה"?
3. איזה עמדה קרובה יותר ללבכם?
4. האם שמעתם על סיפור דומה שבו הוטלו שתי האפשרויות? במה בחרו האנשים?

סיפור מספר 2:

סיפורה של נווטת הקרב תמר אריאל
אבי ההרוגה מנפאל: "איתן קיבל החלטה אמיצה לעזוב
אותה".

אביה של תמר אריאל אמר במפגש עם איתן עידן -
שנקלע לסופה עם בתו - כי המטיילים המשיכו אחרי
שתמר הייתה כבר ללא רוח חיים. "התגלתה כאן אחוות
חברים, ממש כמו אחוות לוחמים"

[לקישור לכתבה באתר הקישור: אבי ההרוגה מנפאל: "איתן
קיבל החלטה אמיצה לעזוב אותה"](#)

נספח 3 - דף שיקוף כיתתי - בין אדם לזולתו

דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי

נושא

הסוגיות העיקריות
עליהן שוחחנו
בכיתה

החלטות הכיתה
למליאת הקהל של
בית הספר
הצעות ליוזמות
מעשיות

החלטה (אחת)
לביצוע במסגרת
כיתתית
מתווה לפעילות
בכיתה

רעיונות מעניינים
נוספים
שכדאי וחשוב לזכור

מי אנחנו? כיתה,
מחנה, נציגי הקהל
שלנו

בין אדם לעמו:

יהדות התפוצות
וקליטת עליה

נספח 1 א - יסודי - פעילות כיתתית¹

יחד שבטי ישראל

שלב א - חושן (מליאה)

- נצייר על הלוח טבלה, שלושה טורים וארבע שורות, כמו בצירור (רק הריבועים, בלי החוטים).
- נשאל את התלמידים: מה הטבלה הזו מזכירה לכם? (חפיסת שוקולד, לוח "איקס-עיגול", רשת מנגל, לוח מקשים של פלאפון ועוד).
- נוסיף לטבלה ארבעה חוטים, חוט אחד בכל פינה.
- נשאל את התלמידים: מה עכשיו הטבלה מזכירה לכם?
- נכתוב על הטבלה את שמות השבטים כפי שמופיעים בתמונת החושן.
- נספר לתלמידים שלכל שבט היה סוג אבן משלו (אודם, פיטדה, ברקת, נופח, ספיר, יהלום, תרשיש, שוהם, ישפה) ועל כל אבן היה רשום שם של שבט אחר.
- נשאל את התלמידים: למה לדעתכם החושן היה בנוי כך, מ-12 סוגים שונים של אבנים? למה אי אפשר סוג אחד של אבן לכולם, או אפילו אבן אחת ועליה כל שמות השבטים?
- נשמע את תשובות התלמידים ונרחיב: לכל אחד מן השבטים היה תחום שבו הוא טוב בצורה בולטת. זבולון טוב במסחר, יששכר בלימוד תורה, יהודה בהנהגה וכן הלאה. רק הצירוף של כולם יחד נותן את מרב הכוחות של עם ישראל. כל אחד תורם מעצמו וכך נוצר מכלול שלם של עם "יחד שְבֵטֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים, לג, ה).
- המכלול הזה יושב בתוך החושן והחושן מונח על לבו של הכהן הגדול וקשור בארבעת קצותיו כדי שלא יזוז. שאר בגדי הכהונה מונחים על הכהן, אך החושן מהודק ישירות על לבו של הכהן הגדול המאחד בתוכו את כל גוני עם ישראל.
- נשאל את התלמידים: איך אנחנו עוד יודעים שלכל שבט הייחוד שלו?
 - דגל שונה לכל שבט.
 - סמל שונה לכל שבט.
 - יעקב אבינו ברח לפני מותו כל שבט בנפרד ולא ברכה זהה לכולם.
 - משה רבנו ברח לפני מותו כל שבט בנפרד ולא ברכה זהה לכולם.

שלב ב - אי אפשר בלעדיך! (מליאה + עבודה יחידנית)

- נשאל את התלמידים: מהם הקשיים העיקריים עמם מתמודדים עולים חדשים? (שפה, לבוש והתנהגות).
- נוסיף שישנם עוד קשיים רבים - עצם עזיבת ארץ המוצא, מציאת דיור הולם, עבודה טובה, קשירת קשרים חדשים, הכרת המוסדות השונים, השתלבות במקום החדש ועוד.
- נשאל את התלמידים: מי היה העולה החדש הראשון? (אברהם אבינו).
- נאמר לתלמידים: כשה' מצווה על אברהם לעזוב את חרן הוא מגדיר זאת כניסיון, כדבר קשה. עוד הוכחה לכך שעזיבת מקום מגורים אינה צעד פשוט.
- נאמר לתלמידים: העולים החדשים הם חלק מעם ישראל וגם הם חשובים ותורמים לעם מעצמם ומהייחודיות שלהם. עלינו לכבדם ולהעריכם על הצעד האמיץ ועל המפנה שעשו בחייהם.
- נדון עם התלמידים: איך אפשר לעזור למשפחה של עולים חדשים?
- נרחיב שיש סוג של עזרה שרק מבוגרים יכולים לעזור, כמו מציאת דירה ועבודה. אבל יש המון

¹ מתוך התכנית: "מפתח הלב מתוך אמונה"

בין אדם לעמו: יהדות התפוצות וקליטת עלייה הצעות לפעילות כיתתית¹

רציונל: חיזוק הקשר בינו לבין יהדות התפוצות, לצד חיזוק ושיפור הקשר בין ישראלים ילידי הארץ לבין ישראלים עולים מארבע כנפות תבל הנו נשמת אפו של העם היהודי היושב בציון. תנועת הציונות, תושבי מדינת ישראל וממשלת ישראל מעולם לא אבדו תקווה לזכות לראות "בשוב ה' את שיבת ציון" של כל נדחי ישראל, יחד עם זאת יש להכיר בקשיי העולים, להושיט להם יד, ובה בעת לפעול ללא לאות לחיזוק הקשר עם קהילות ישראל בתפוצות.

מטרות:

1. לברר עם המשתתפים את מהות הקשר שיש לכל אדם יהודי עם עם ישראל ואת מידת המחויבות שלו כלפי עמו.
2. לחזק בקרב המשתתפים תחושות ורגשות של אחריות, סובלנות, אהבה ושייכות, קבלת האחר ומעורבות חברתית בכלל וכלפי עולים בפרט.
3. לגבש עם המשתתפים רעיונות מעשיים לעשייה למען עידוד העלייה למדינת ישראל ולחיזוק הקשר בין ילידי הארץ לבין העולים.

נספחים:

נספח 1 א - נספח 1 יא: שניים עשר דפי פעילות אישית קבוצתית או למליאה, לבחירה על ידי המורים ונציגי הקהל הכיתתיים.

הערה: חלק מדפי הפעילות מותאמים לבתי הספר היסודיים, חלק מותאמים לבי הספר העל-יסודיים וחלק לכולם.

נספח 2: "קליטת עלייה כאן ועכשיו!", דף משימה קבוצתית.

נספח 3: דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי.

מהלך הפעילות:

שלב א - מליאה: עידוד חשיבה בנושא "יהדות התפוצות וקליטת עלייה" והצפת אתגרים לשיפור בעשייה בתחום.

המנחה יבחר אחד מדפי המידע או המקורות המופיעים בנספח 1, יחלק אותו למשתתפים ויקיים דיון או פעילות.

שלב ב - קבוצתית: קליטת עלייה, כאן ועכשיו!

המנחה יחלק למשתתפים דף משוב "קליטת עלייה, כאן ועכשיו!" (נספח 2) ויבקש מן המשתתפים להשלים את הדף.

שלב ג - מליאה: גיבוש הצעות מעשיות לפעילות בתחום

- מובילי הקהל יאספו את הדפים ויכינו רשימת הצעות מעשיות לבחירה.
- הכיתה תצביע ותבחר שלושה רעיונות לכלל בית הספר לקידום הקשר בין אדם לארצו ולמדינתו, וכן רעיון לעשייה כיתתית לאלתר (תיתכן חפיפה).

שלב ד - סיכום: מובילי "הקהל" יארגנו את המידע, יכינו דף שיקוף כיתתי (נספח 3), יציגו את הדף בפני הכיתה ויעבירו את הדף למליאת הקהל הבית ספרית.

¹ מומלץ להעביר את הפעילות בשיתוף עם מובילי ה"קהל" הכיתתי.

פאזל

עזרות שדווקא אנו כילדים יכולים - לשלב את העולה בחברה, לשתף אותו במשחקים, להזמין אותו לפעילויות, להכין יחד שיעורי בית, ללמוד במשותף למבחנים ועוד.

- במאור פנים
- בסבלנות
- נאהב אותו כמו שהוא ולא נצפה ממנו להשתנות
- נסביר לו את החומר
- נזמין אותו
- ועוד

סיכום - יחד שבטי ישראל (עבודה יחידנית במליאה)

- נחלק לכל תלמיד פיסת בריסטול מהשלט "יחד שבטי ישראל" (דברים, לג, ה).
- נפזר בכיתה מצבעים (טושים), עפרונות צבעוניים, צבעים, עטים וכו'.
- נבקש מכל תלמיד לצבוע את החלק שלו כפי רצונו. לא חייבת להיות אחידות בצבעים, בדוגמות או בסגנון הצביעה. הצביעה היא עצמאית לגמרי.
- נאסוף את כל החלקים הצבועים ונדביק אותם יחד, אפשר על בריסטול נוסף כבסיס.
- נסתכל עם התלמידים על התוצר הגמור ונסביר שרק בשיתוף כוחות של כולם, כשכל אחד תרם את הייחודיות שלו, הייתה יכולה להיווצר כרזה (פלקט) כל כך יפה ומיוחדת.
- נתלה את הכרזה בכיתה.

החושן

נספח 1 ב - יסודי - דף לימוד ודילמות

כל ישראל ערבין זה לזה - האמנם?

מה תפקידה של מדינת ישראל לאור קטעי המקורות הבאים?
מהו התפקיד של תפוצות ישראל כלפי מדינת ישראל?
במה תורם קיומה של מדינת ישראל ליהודי התפוצות?
במה תורמים יהודי התפוצות להמשך קיומה של מדינת ישראל?
באילו תחומים יכול לבוא לידי ביטוי המושג "ישראל ערבין זה לזה"?
מהו היחס הראוי של ישראלים ליהודים מהתפוצות?

קראו את קטעי המקורות שלהלן, בררו בינכם עם אלו דעות אתם מזדהים וכתבו מכתב לקבוצת חברים בני גילכם באחת מתפוצות ישראל בו תנסו לחזק את הקשר עמם ואולי אף לעודד אותם לעלייה לארץ ישראל, נסו להשתמש בחלק מן ההיבטים האידאולוגיים או מן הנתונים המוצעים במקורות שלהלן:

קטע א - קול דודי דופק

יהודי הנס מארץ-אויב יודע שעכשיו הוא יכול למצוא מקלט בטוח בארץ אבות. זוהי תופעה חדשה בדברי ימינו. עד הנה אוכלוסי-ישראל כשהיו נעקרים ממקומם, נדדו במדבר העמים מבלי למצוא מחסה ומעון בארץ אחרת. בעטייה של סגירת שערים בפני גולים ונודדים באה כליה על שבטי ישראל. עתה נשתנה המצב. כשאומה פלונית מפליטה את המיעוט היהודי מתוכה, המגורשים מכוונים את צעדיהם ציונה, והיא קולטת את בניה כאם רחמנייה...

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, קול דודי דופק, תורה ומלוכה, תשמ"א, עמ' 21

קטע ב - מדינת ישראל היא הראש

"(מדינת) ישראל היא ראש היהדות; היא ראש הדאגה, ראש התקווה, ראש הגאווה (יהדות ללא מדינת ישראל היא כמו גוף ללא ראש). אין אלו מליצות. היכנס למרכז יהודי קהילתי בצפון אמריקה ובדוק את לוח המודעות. רובו עוסק בעניינה של ישראל: תרומה, נסיעה מאורגנת בקיץ, שיעורי עברית, ריקודי עם מישראל, הרצאת ישראל אורח, הפגנת מחאה בעניין ישראלי. ישראל היא התוכן היהודי העיקרי לגבי רוב רובה של הקהילה היהודית 'המחויבת' בעולם כולו..."

אמנון רובינשטיין, להיות עם חופשי, הוצאת שוקן, 1977, עמ' 195

קטע ג - ישראל כמקור עניין, אתגר והזדהות

יותר ממחצית העם היהודי חי בישראל. המדינה נתפסת על ידי הקהילות היהודיות בתפוצות כמדינה חזקה ומבוססת ולא כמדינה חלשה בראשית דרכה, הקשורה כבעבר בחבל הטבור ליהדות התפוצות ותלויה בה...

הדרך העיקרית שאנו מציעים היא מיצובה של ישראל כמקור עניין, אתגר והזדהות לצעירים יהודים מכל העולם...

זאב ביילסקי, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונות העולמית (הארץ, 8.5.06)

קטע ד - סקר מטעם הסוכנות האירופית

בשנת 2012 נערך סקר מטעם הסוכנות האירופית לזכויות יסוד בשמונה ממדינות האיחוד האירופי. בסקר השתתפו 5847 משיבים שהזדהו כיהודים.

בסקר, שעסק באופן שאנטישמיות משפיעה על יהודים באיחוד האירופי, דיווחו 26% מהמשתתפים כי חוו ב-12 החודשים שקדמו לסקר מקרים של פגיעה מילולית או הטרדה בגין יהדותם, ו-4% דיווחו כי חוו אלימות פיזית או איום באלימות. 64% מאלו שחוו אלימות או איומים השיבו כי לא דיווחו על כך לרשויות.

כרבע מכלל המשיבים דיווחו שמדי פעם הם נמנעים מלבקר באתרים יהודיים או להשתתף באירועים יהודיים מפני שאינם חשים בטוחים בהם, ומספר זהה של משיבים דיווחו כי הם מתרחקים ממקומות מסוימים באזור מגוריהם כי אינם חשים בטוחים בהם, משום שהם יהודים.

מתוך "סוגיות בתחומי עלייה, קליטה והתפוצות מסמך מבוא לוועדה בכנסת ה-20, יוני 2015, European Union Agency for Fundamental Rights, Discrimination and Hate Crime Against Jews in EU Member States: Experiences and Perceptions of Antisemitism, November 2013

מכתב לילד בן גילי בחו"ל

נספח 1 ב - על-יסודי - דף לימוד ודילמות

כל ישראל ערבין זה לזה - האמנם?

מה תפקידה של מדינת ישראל לאור קטעי המקורות הבאים?
מהו התפקיד של תפוצות ישראל כלפי מדינת ישראל?
במה תורם קיומה של מדינת ישראל ליהודי התפוצות?
במה תורמים יהודי התפוצות להמשך קיומה של מדינת ישראל?
באילו תחומים יכול לבוא לידי ביטוי המושג "ישראל ערבין זה לזה"?
מהו היחס הראוי של ישראלים ליהודים מהתפוצות?

קראו את קטעי המקורות שלהלן, בררו בינכם עם אלו דעות אתם מזדהים וכתבו מכתב לקבוצת חברים בני גילכם באחת מתפוצות ישראל בו תנסו לחזק את הקשר עמם ואולי אף לעודד אותם לעלייה לארץ ישראל, נסו להשתמש בחלק מן ההיבטים האידאולוגיים או מן הנתונים המוצעים במקורות שלהלן:

קטע א - קול דודי דופק

יהודי הנס מארץ-אויב יודע שעכשיו הוא יכול למצוא מקלט בטוח בארץ אבות. זוהי תופעה חדשה בדברי ימינו. עד הנה אוכלוסי-ישראל כשהיו נעקרים ממקומם, נדדו במדבר העמים מבלי למצוא מחסה ומעון בארץ אחרת. בעטיה של סגירת שערים בפני גולים ונודדים באה כליה על שבטי ישראל. עתה נשתנה המצב. כשאומה פלונית מפליטה את המיעוט היהודי מתוכה, המגורשים מכוונים את צעדיהם ציונה, והיא קולטת את בניה כאם רחמנייה...

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, קול דודי דופק, תורה ומלוכה, תשמ"א, עמ' 21

קטע ב - מדינת ישראל היא הראש

"(מדינת) ישראל היא ראש היהדות; היא ראש הדאגה, ראש התקווה, ראש הגאווה (יהדות) ללא מדינת ישראל היא כמו גוף ללא ראש). אין אלו מליצות. היכנס למרכז יהודי קהילתי בצפון אמריקה ובדוק את לוח המודעות. רובו עוסק בעניינה של ישראל: תרומה, נסיעה מאורגנת בקיץ, שיעורי עברית, ריקודי עם מישראל, הרצאת ישראל אורח, הפגנת מחאה בעניין ישראלי. ישראל היא התוכן היהודי העיקרי לגבי רוב רובה של הקהילה היהודית 'המחויבת' בעולם כולו...

אמנון רובינשטיין, להיות עם חופשי, הוצאת שוקן, 1977, עמ' 195

קטע ג - ישראל כמקור עניין, אתגר והזדהות

יותר ממחצית העם היהודי חי בישראל. המדינה נתפסת על ידי הקהילות היהודיות בתפוצות כמדינה חזקה ומבוססת ולא כמדינה חלשה בראשית דרכה, הקשורה כבעבר בחבל הטבור ליהדות התפוצות ותלויה בה...

הדרך העיקרית שאנו מציעים היא מיצובה של ישראל כמקור עניין, אתגר והזדהות לצעירים יהודים מכל העולם...

זאב ביילסקי, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונות העולמית (הארץ, 8.5.06)

קטע ד - סקר מטעם הסוכנות האירופית

בשנת 2012 נערך סקר מטעם הסוכנות האירופית לזכויות יסוד בשמונה ממדינות האיחוד האירופי. בסקר השתתפו 5847 משיבים שהזדהו כיהודים.

בסקר, שעסק באופן שאנטישמיות משפיעה על יהודים באיחוד האירופי, דיווחו 26% מהמשתתפים כי חוו ב-12 החודשים שקדמו לסקר מקרים של פגיעה מילולית או הטרדה בגין יהדותם, ו-4% דיווחו כי חוו אלימות פיזית או איום באלימות. 64% מאלו שחוו אלימות או איומים השיבו כי לא דיווחו על כך לרשויות.

כרבע מכלל המשיבים דיווחו שמדי פעם הם נמנעים מלבקר באתרים יהודיים או להשתתף באירועים יהודיים מפני שאינם חשים בטוחים בהם, ומספר זהה של משיבים דיווחו כי הם מתרחקים ממקומות מסוימים באזור מגוריהם כי אינם חשים בטוחים בהם, משום שהם יהודים.

מתוך "סוגיות בתחומי עלייה, קליטה והתפוצות מסמך מבוא לוועדה בכנסת ה-20, יוני 2015, European Union, Agency for Fundamental Rights, Discrimination and Hate Crime Against Jews in EU Member States: Experiences and Perceptions of Antisemitism, November 2013

קטע ה - הגלות גורמת עיכוב בהתגלות אור החיים הכלל-ישראלי

כל עם-ישראל הוא גוף אחד שלם שמופיע בבריאותו רק בארץ-ישראל. בגלות אנו נמצאים במצב לא נורמלי ולא בריא, והשיבה לארץ-ישראל היא שיבה לנורמליות. בגלות איננו במלוא בריאותנו, מכיוון שנהרסה מציאותנו הכלל-ישראלית, ונשארו יחידים, "שארית ישראל". הגלות גורמת עיכוב בהתגלות אור החיים הכלל-ישראלי, נהרסת מציאותנו הציבורית והלאומית, ואנו נשארים מבודדים. אמנם לא לנצח יבשו עצמותינו, ואנו מחכים להתגלות אור חיים מחדש. והנה מגיע זמן החזרה לבריאותנו, הקיץ הקץ!

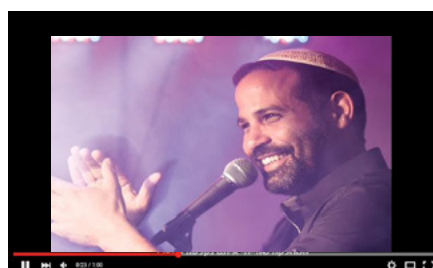
שיחות הרב צבי יהודה, ערך: הרב ש"ח אבינר, שיחה א תשכ"ז, עמ' ז-יג

נספח 1 ג - על-יסודי - דף לימוד ומשימה

ראו באורי... איילת השחר כבר מפציעה

כיצד ניתן להסביר את העלייה הגדולה לארץ ישראל?

עיינו במקורות שלהלן והאזינו לשיר

ראו באורי שזורח...
ברחובות הומים אדם אפשר להרגיש את זה,
אומרים זו גאולה, הנה הנה זה בא.
וכשהלב כמעט נשבר שרוע על אדמת ניכר,
איילת השחר מפציעה.

למילים: ראו באורי, אודי וליך דויד
לקליפ: [אפשרות 1](#) [אפשרות 2](#)

בכל יום נמשך סדר הפלאים של קיבוץ גלויות

מתוך "התורה הגואלת" ח"ד עמ' ג

אני רואה בקיבוץ גלויות את הנס הגדול ביותר בכל ההיסטוריה האנושית, מפני שאין עוד עם ששרד אלפי שנים בכל קצות הארץ וחזר לארצו. אף בהיסטוריה היהודית - גם יציאת מצרים וגם שיבת ציון מבבל באו מכיוון אחד ובראש אחד; הן לא היו קיבוץ גלויות. אין אדם שראה מעולם תופעה כזאת, עד ימינו. קיבוץ גלויות הרי מתרחש לנגד עינינו זה כמה דורות - לפיכך זו ההוכחה הניצחת לאמת התורה והנבואה, להימצאות ה' בקרבנו. אין צורך בראיות נסתרות;

די לנו במראה עיניים: "כִּי עַיִן בָּעֵין יֵרָאוּ בָּשׁוּב ה' צִיּוֹן" (ישעיהו נב, ח).

הרב יואל בן-נון, "נס קיבוץ הגלויות", עמ' 11

"מנהיגי הציונות באו לבשר ישועה פשוטה, שאינה מכוונת לגאולה הכללית ואין בה שמץ מן הרוחניות, וכל כולה הינה חומרית ומדינית בלבד - "מפעל לאומי להצלת העם היהודי".

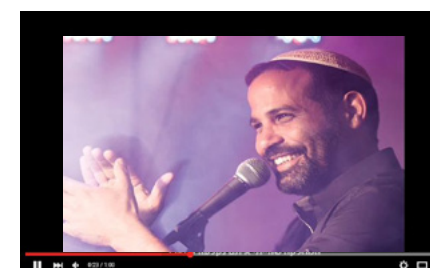
הרב יצחק יעקב ריינס, "אור חדש על ציון", ניו יורק 1946, עמ' 276

נספח 1 ג - יסודי - דף לימוד ומשימה

ראו באורי... איילת השחר כבר מפציעה

כיצד ניתן להסביר את העלייה הגדולה לארץ ישראל?

עיינו במקורות שלהלן והאזינו לשיר

ראו באורי שזורח...
ברחובות הומים אדם אפשר להרגיש את זה,
אומרים זו גאולה, הנה הנה זה בא.
וכשהלב כמעט נשבר שרוע על אדמת ניכר,
איילת השחר מפציעה.

למילים: ראו באורי, אודי וליך דויד
לקליפ: [אפשרות 1](#) [אפשרות 2](#)

בכל יום נמשך סדר הפלאים של קיבוץ גלויות

מתוך "התורה הגואלת" ח"ד עמ' ג

אני רואה בקיבוץ גלויות את הנס הגדול ביותר בכל ההיסטוריה האנושית, מפני שאין עוד עם ששרד אלפי שנים בכל קצות הארץ וחזר לארצו. אף בהיסטוריה היהודית - גם יציאת מצרים וגם שיבת ציון מבבל באו מכיוון אחד ובראש אחד; הן לא היו קיבוץ גלויות. אין אדם שראה מעולם תופעה כזאת, עד ימינו. קיבוץ גלויות הרי מתרחש לנגד עינינו זה כמה דורות - לפיכך זו ההוכחה הניצחת לאמת התורה והנבואה, להימצאות ה' בקרבנו. אין צורך בראיות נסתרות;

די לנו במראה עיניים: "כִּי עַיִן בָּעֵין יֵרָאוּ בָּשׁוּב ה' צִיּוֹן" (ישעיהו נב, ח).

הרב יואל בן-נון, "נס קיבוץ הגלויות", עמ' 11

נספח 1 ה - יסודי

כרזה מספרת

לפניכם כרזות בנושא עליה וקליטה.

- בחר בכרזה המבטאת לדעתך את נושא קליטת עליה.
- מה הסיפור / המסר שהכרזה מספרת?
- האם אתה מסכים עם המסר שמעבירה הכרזה?
- הציעו מעשה או מיזם להובלת מסר המשפר את יחסנו לעולים.

נספח 1 ד - יסודי על-יסודי - משימת צפייה

"שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך..."

ישעיהו ס, ד

צפו באחד משני הסרטים הבאים:

• לקישור: עלייה וציונות - מתוך מהדורת מבט

מאות עולים חדשים מארצות הברית ומקנדה הגיעו הבוקר לישראל, וכאן קיבלו את פניהם בטקס חגיגי: נשיא המדינה, ראובן ריבלין, ושר הפנים, גדעון סער. רבים מהם צפויים להתגייס לצה"ל כבר בחודש נובמבר, בתור חיילים בודדים.

• לקישור: שובי אל ביתי

עשרות אלפי יהודים במשך עשרות שנים עולים לארץ עם ילדיהם הקטנים לפעמים תוך סיכון חייהם, כמו אז גם היום ממשיכים לעלות לארץ למרות כל הקשיים. כי אין כמו ארץ ישראל - הארץ שלנו!!

שאלות לדיון:

1. מדינת ישראל מתאמצת להביא יהודים לארץ. מדוע?
2. היכן לדעתך קל יותר לחיות, במדינות אחרות או בישראל?
3. מהם הקשיים איתם מתמודדים העולים לארץ?
4. האם אתה רואה את עצמך בעתיד חי במדינה אחרת מדוע? האם אתה חי במדינה יכול להבין יהודים החיים במדינות אחרות?
5. מה ניתן לעשות על מנת להקל את הקליטה של העולים לארץ?

"עם ישראל, חזקים ביחד" תלמידי ישיבת רמב"ם (מיימונידיס, ברוקליין, בוסטון, ארה"ב), צולמה ב- 15.10.2015 בעקבות אירועי הטרור בישראל.

נספח 1 ו - יסודי על-יסודי - משימת צפייה

חוזרים הביתה משלימים את התמונה הישראלית

צפו בסרטים הבאים.

התייחסו לסעיפים הבאים:

- מה מחבר את העולים לארץ?
- מהן הסיבות לעלייה לארץ?
- למרות הסיפורים המרגשים, עדיין יש לעולים החדשים קשיים רבים. אילו קשיים מופיעים במרוםז בסרט?
- בחר משפט שריגש אותך בסרט.
- איזה מהסיפורים מצא חן בעיניך ביותר? הסבר מדוע.

הסרטים משקפים רגשות של הזהות היהודית של יהודים ממדינות שונות.

- ציינו שלושה תחומים שקשורים לזהות היהודית של בני הנוער.
- בחרו בתחום אחד אותו תבחרו לחזק בפעילות הקהל.

טטה סטרוקובסקי, ארגנטינה

שלומי ביצ'ה, אתיופיה

אירה חייקין, אוקראינה

נעמי פרץ, צרפת

אלון דיאמנט כהן

נספח 1 ה - על-יסודי

כרזה מספרת

לפניכם כרזות בנושא עליה וקליטה.

- בחר בכרזה המבטאת לדעתך את נושא קליטת עליה.
- מה הסיפור / המסר שהכרזה מספרת?
- האם אתה מסכים עם המסר שמעבירה הכרזה?
- הציעו מעשה או מיזם להובלת מסר המשפר את יחסנו לעולים.

נספח 1 ח - יסודי על-יסודי - דף משימה

עלייה וקליטה - 2015

הקרנת סרט זה מומלצת לבתי הספר העל-יסודיים בלבד
לקישור: [מתן חודורוב: האם מדינת ישראל ערוכה לקלוט גלי עלייה המוניים מצרפת?](#)

צפו בכתבה המופיעה בקישור והתייחסו לשאלות:

- על אילו קשיים בהליך הקליטה של העולים מצביע הכתב בכתבה?
- עם אלו קשיים נוספים, לדעתכם, מתמודדים העולים עם הגעתם ארצה?

לבתי הספר היסודיים מומלץ להתחיל משלב זה

- עם אלו קשיים, לדעתכם, מתמודדים העולים עם הגעתם ארצה?
- המליצו לממשלה על דרכי פעולה לשיפור הליך הקליטה בארץ.
- מה אני יכול לעשות על מנת לסייע ולעזור בהליך הקליטה של העולים? חשבו על ההזדמנויות לסייע במסגרות השונות: בבניין המגורים שלי, בשכונה, בקהילה, במתנ"ס, בתנועת הנוער, בכיתה ובבית הספר...

לפניכם מספר קישורים לסיפורי קליטה.

האם סיפורים אלו מעוררים תובנות אחרות / נוספות ביחס לקליטת עלייה?

מרגישה בטוחה בשומרון - הרבה יותר מפריז

29,500 עולים חדשים הגיעו בתשע"ה. נמשכת מגמת הגידול בעלייה לישראל. רוב העולים הם מצרפת ומאוקראינה.

[לכתבה המלאה הקש כאן](#)

"ניצחון הציונות"

29,500 עולים חדשים הגיעו בתשע"ה. נמשכת מגמת הגידול בעלייה לישראל. רוב העולים הם מצרפת ומאוקראינה.

[לכתבה המלאה הקש כאן](#)

קליטת עולים דרך ה'הסדר' - קלה יותר

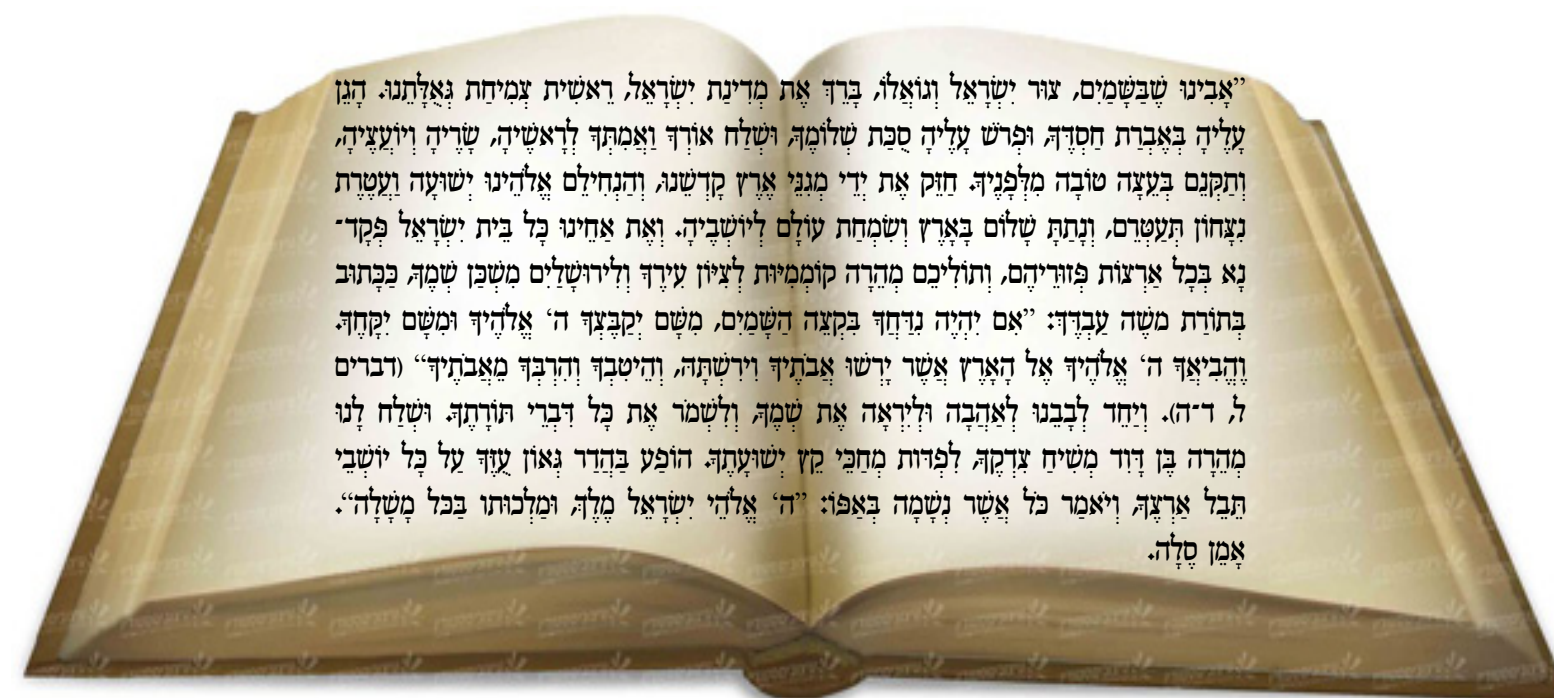
יו"ר ועדת הקליטה, ח"כ אברהם גנוסה, ביאור עציון: "קליטת העולים החדשים שמגיעים לישיבות ההסדר - תהיה קלה יותר".

[לכתבה המלאה הקש כאן](#)

נספח 1 ז - יסודי על-יסודי - דף לימוד

ותוליכם מהרה קוממיות לציון

תפילה לשלום המדינה

ניתן להשמיע ברקע את התפילה לשלום המדינה, מבוצעת ע"י שי אברמסון, החזן הראשי לצה"ל:
[לקישור: תפילה לשלום המדינה, שי אברמסון, החזן הראשי לצה"ל.](#)

שאלות לדיון

- מה משמעות הפסוקים המודגשים? על מה אנו מתפללים?
- מדוע לדעתכם מופיעה התפילה על קיבוץ גלויות בתפילה לשלום המדינה?
- כיצד קיבוץ הגלויות והעלייה לארץ תורמים לשלום המדינה?
- חברו תפילה אישית המביעה משאלת לב ומתייחסת לקליטת העלייה בארץ.

נספח 1 י - על-יסודי - דף לימוד ומחשבה

לעד חיה בלבנו

שיר האמונה

ציור: חני עמנואל

לעד חיה בלבנו,
האמונה הנאמנה,
לשוב לארץ קודשנו,
עיר בה דוד חנה.

שמה נעבוד אלוהינו,
בחדווה, בגילה וברננה,
שמה נעלה לרנלנו,
שלוש פעמים בשנה.
לעד חיה...

שמה נעמוד לגורלנו,
אב המון קנה,
שמה נחיה חיינו,
חיי עדת מי מנה.
לעד חיה...

תורת חיים חמדתנו,
מפי עליון ניתנה,
נצח היא נחלתנו,
ממדבר מתנה.
לעד חיה...

(הרב קוק, "אורות הראיה", דף 59)

לקישור: שיר האמונה, ר' דוד רפאל בן עמי

• הכינו כלי להפצת החזון בקרב יהודי תפוצות העולם על פי השלבים הבאים:

- א. צרו סרטון, סלוגן או פלייר ייחודי ברוח שיר האמונה, הקורא לשוב לארץ קודשנו.
- ב. הפיצו את יצירתכם בקרב קהילות יהודיות בעולם באמצעים שונים. ניתן להיעזר בקרובי משפחה הגרים בחו"ל, בשליחי הסוכנות היהודית או בשליחי תנועות הנוער, ובאמצעי התקשורת השונים.

נספח 1 ט - יסודי על-יסודי - דף משימה

חזונו של הרצל

"אין בעולם אדם חזק או עשיר שיוכל להסיע עם מארץ אל ארץ.
רק רעיון יחולל זאת, ואכן לרעיון המדינה כח כזה.
במשך כל ליל-גלותם הארוך לא חדלו היהודים מלחלום את חלום מלכותם,
"לשנה הבאה בירושלים!" קראנו בכל הדורות.
עתה הגיעה השעה להראות,
כי בידינו להפוך את החלום לרעיון בהיר כצהרים".
(תיאודור הרצל, מדינת היהודים, עמ' 10-11)

• מהן הסיבות לעלייה היהודית ארצה?

טבלת נתוני עלייה לפני קום המדינה ואחרי קום המדינה, על פי חלוקה לשנים וליבשות*

תקופת עלייה	יבשות לידה				סך הכל
	אסיה (3)	אפריקה	אירופה - אמריקה (4)	לא ידוע (5)	
Period of immigration	Asia(3)	Africa	Europe-America(4)	Not known(5)	Total
מספרים מוחלטים					
לפני קום מדינת ישראל					
1919 - 14 V 1948	40,776	4,033	385,066	52,982 (6)	482,857
אחרי קום מדינת ישראל					
15 V 1948 - 2010	457,907	536,766	2,053,686	26,870	3,075,229
15 V 1948 - 1951	237,704	93,282	336,624	20,014	687,624
1952 - 1954	13,580	27,470	12,983	643	54,676
1955 - 1957	9,988	102,197	52,138	2,169	166,492
1958 - 1960	13,551	13,818	48,106	495	75,970
1961 - 1964	19,899	116,671	91,462	761	228,793
1965 - 1968	15,531	28,277	37,526	910	82,244
1969 - 1971	20,778	19,937	75,482	594	116,791
1972 - 1974	7,037	9,718	125,960	38	142,753
1975 - 1979	12,419	9,555	102,499	354	124,827
1980 - 1984	7,555	19,356	56,427	299	83,637
1985 - 1989	6,878	9,308	53,840	170	70,196
1990 - 2001	75,687	55,619	928,265	422	1,059,993
2002 - 2006	13,643	20,932	83,619	-	118,194
2007 - 2010	3,657	10,626	48,755	-	63,039

*מתוך: העלייה לישראל
2007-2010, הלשכה המרכזית
לסטטיסטיקה, מדינת ישראל,
ירושלים, סיוון תשע"ב, יוני 2012.

נספח מספר 2

דף משוב קליטת עלייה - כאן ועכשיו!

קראו את הכתבה שהתפרסמה עם פתיחת שנת הלימודים:

חוזרים לבית הספר

2,900 עולים חדשים מצטרפים לבתי הספר: "ילמדו את ההורים על החברה הישראלית"

דינוק חד של 50% במספר העולים במערכת החינוך. מבין 1.7 מיליון תלמידים, ל-2,900 זו תהיה השנה הראשונה במערכת החינוך בישראל. אם לתאומים שהגיעו מאוקראינה לפני חצי שנה ועולים לכיתה א': "הם שואלים מתי כבר יידעו לקרוא"

עומרי אפרים, איתמר אייכנר ושחר חי | עדכון אחרון: 31.08.15, 00:28

אור ודניאל קמינסקי

[קישור לכתבה המלאה שהתפרסמה ב YNET](#)

קליטת עלייה איננה משימת העבר אלא משימה העומדת לפתחנו גם כעת. על פי האמור בכתבה ישנם כ-34,400 תלמידים עולים בכיתות א-יב במערכת החינוך בישראל בשנת 2015.

חישבו!! על שלוש פעילויות אישיות, כיתתיות או בית ספריות שיש בכוחן לעורר את האהבה (לימוד / משחק / מבצע / אירוע / התנדבות / שיר / הופעה וכו').

1. _____
2. _____
3. _____

נספח 1 יא - על-יסודי - משימת צפייה

עדה שלא מאבדת אמונה

גרמי קול חבש עם קבוצת שדרות - קליפ שיר האמונה, לא מאבדים תקווה

[לקישור: שיר אמונה קצת אחר על אמונתם של נוער יהודי אתיופיה - "עדה שלא מאבדת אמונה"](#)

- עם אילו קשיים מתמודדים העולים, כפי שעולה מתוך הקליפ?
- האם לדעתכם יש קשיים נוספים?
- המליצו לממשלה/לעירייה/לבית הספר על דרכי פעולה לשיפור הליך הקליטה בארץ.
- מה אני יכול לעשות על מנת לסייע ולעזור בהליך הקליטה של העולים? חשבו על ההזדמנויות לסייע במסגרות השונות: בבניין המגורים שלי, בשכונה, בקהילה, במתנ"ס, בתנועת הנוער, בכיתה ובבית הספר...

נספח 3 - בין אדם לעמו

דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי

נושא

הסוגיות העיקריות
עליהן שוחחנו
בכיתה

החלטות הכיתה
למליאת הקהל של
בית הספר
הצעות ליוזמות
מעשיות

החלטה (אחת)
לביצוע במסגרת
כיתתית
מתווה לפעילות
בכיתה

רעיונות מעניינים
נוספים
שכדאי וחשוב לזכור

מי אנחנו? כיתה,
מחנה, נציגי הקהל
שלנו

בין אדם לארצו ולמדינתו:

אהבת
ארץ חמדה

בין אדם לארצו ולמדינתו: אהבת ארץ חמדה

הצעות לפעילות כיתתית¹

רציונלי: "המדינה היא גילוי חסד אלוהי, כראשית פעמי הגאולה השלמה, ומכאן שאסור לנו להסתכל בשוויון נפש בכל המתרחש בה..." (הרב שאול ישראלי זצ"ל, ראיון בעיתון הצופה, י"ג בטבת, תשט"ו)
כמחנכים חובה עלינו לטפח לחזק את הקשר ביננו לבין ארץ חמדה שניתנה לנו, וחלילה לנו מלהתייחס אל החיים במדינה ריבונית צומחת ופורחת כדבר המובן מאליה.

מטרות:

1. לברר עם המשתתפים את מהות הקשר שיש לכל אדם יהודי עם ארץ ישראל ואת מידת המחויבות שלו כלפי ארצו ומדינתו.
2. להתחנך ולחנך להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל, לאחריות לעתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה.
3. לחזק בקרב המשתתפים תחושות ורגשות של אהבת הארץ.
4. לגבש עם המשתתפים רעיונות מעשיים לעשייה למען ארץ ישראל ולחזוקת הקשר בין אדם לארצו.

נספחים:

נספח 1 א - נספח 1 ח: שבעה דפי פעילות אישית, קבוצתית או במליאה, לבחירה על ידי המורים ונציגי הקהל הכיתתיים.

נספח 2: "ארץ חמדה בשבילי היא...", דף משימה קבוצתית.

נספח 3: "לעורר את האהבה עד שתחפץ", דף משימה קבוצתית.

נספח 4: דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי. הדף בפני הכיתה ויעבירו את הדף למליאת הקהל הבית ספרית.

מהלך הפעילות:

שלב א: עידוד חשיבה בנושא "אהבת ארץ חמדה" והצפת אתגרים לשיפור בעשייה בתחום

אפשרות 1 - מליאה:

המנחה יבחר אחד מדפי המידע או המקורות המופיעים בנספח 1, יחלק אותו למשתתפים ויקיים דיון או פעילות.

אפשרות 2 - קבוצתי:

- המנחה יחלק את המליאה למספר קבוצות בנות 4-5 משתתפים, ייתן לכל קבוצה דף משימה "לעורר את האהבה עד שתחפץ" (נספח 3) ויבקש מכל קבוצה לבחור כיוון למידה בנושא "אהבת ארץ חמדה".
- כל קבוצה תקבל דף מידע / מקור לפי בחירתה (נספח 1) ותפעל לפי ההנחיות בדף.
- הקבוצות יציגו את תוצרי עבודתן במליאה.

שלב ב - קבוצתי: "ארץ חמדה בשבילי היא..."

המנחה יחלק למשתתפים דף משוב "ארץ חמדה בשבילי היא..." (נספח 2) ויבקש מן המשתתפים להשלים את הדף.

שלב ג - מליאה: גיבוש הצעות מעשיות לפעילות בתחום

- מובילי "הקהל למען ציון" יאספו את הדפים ויכינו רשימת הצעות מעשיות לבחירה.
- הכיתה תצביע ותבחר שלושה רעיונות לכלל בית הספר לקידום הקשר בין אדם לארצו ולמדינתו, וכן רעיון לעשייה כיתתית לאלתר (תיתכן חפיפה).

שלב ד - סיכום: מובילי "הקהל למען ציון" יארגנו את המידע, יכינו דף שיקוף כיתתי (נספח 3), יציגו את הדף בפני הכיתה ויעבירו את הדף למליאת "הקהל למען ציון" הבית ספרית.

¹ מומלץ להעביר את הפעילות בשיתוף עם מובילי "הקהל" הכיתתי.

נספח 1 א - יסודי

כמה טוב שיש מדינה!

- שאלה:** אלו דברים טובים קרו לעם ישראל מאז שקמה המדינה?
המנחה יחלק את הכיתה לתשע קבוצות ויחלק לכל קבוצה דף משפטים - כמה טוב שיש מדינה ואיור אחד.
- כל קבוצה תחבר משפט או תתאים משפט מדף המשפטים לאיור שקיבלה.
 - כל קבוצה תציע דרך להביע הערכה ותודה על כל כך שיש לנו מדינה.

1. יש לנו צבא שמגן עלינו.

2. אנחנו עצמאים וקובעים חקים שטובים לנו.

3. אנחנו יכולים לעבד את ה' בלי פחד, גאים ללמד תורה ולקיים מצוות.

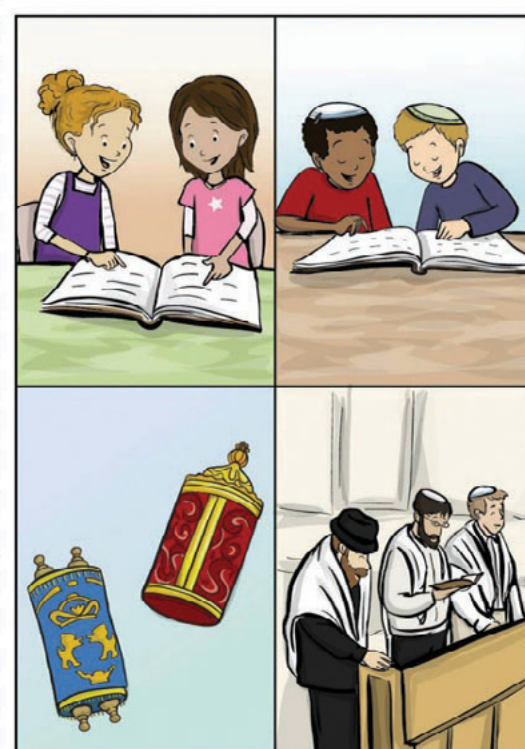
4. יש לנו דגל, המנון ושפה משלנו.

5. אנחנו גרים בארץ שלנו, ארץ ישראל.

6. יש לנו כלכלה משלנו, מפעלים, בתי חרשת, מדע ורפואה.

7. יש לנו בתי ספר, ישיבות, אלפנות, אוניברסיטות ומכללות.

8. מכל הגליות יכולים לעלות יהודים לארץ ישראל = קבוץ גליות.

כל עוד בלבב פנימה
נפש יהודי הומיה
ולפאתי מזרח, קדימה
עין לציון צופיה -

עוד לא אבדה
תקוננו
התקנה בת
שנות
אלפים
להיות עם חפשי
בארצנו
ארץ ציון וירושלים.

נספח 1 ב - על-יסודי - דף מידע ומשימות

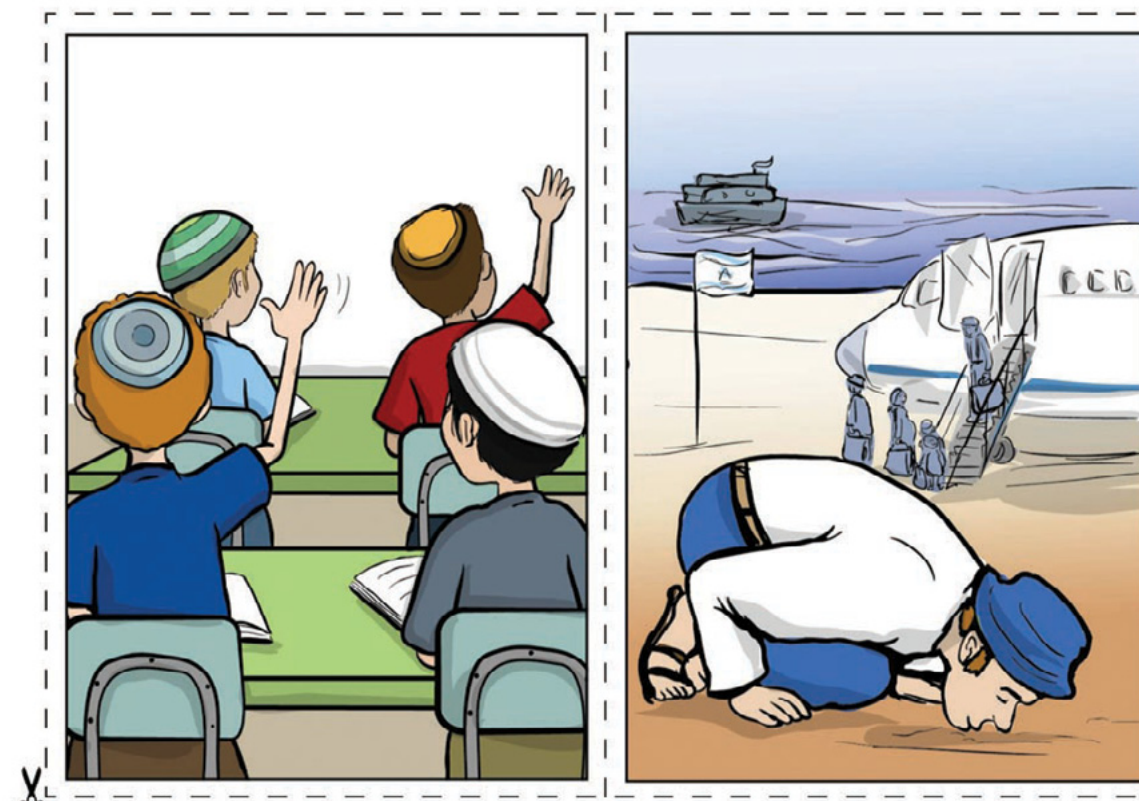
"ארץ זבת חלב ודבש..." "ארץ ישראל איננה חסרה כלום..."

"משחקת בתבל ארצו" (משלי ח, לא) זו ארץ ישראל.

ולמה נקרא שמה (של ארץ ישראל) תבל?
שהיא מתובלת בכל (מלשון תבלין).
שכל הארצות יש בזו שאין בזו, אבל ארץ ישראל איננה חסרה כלום (ספרי, פרשת "עקב").

חשובים:

1. מה מיוחד בארץ ישראל, על פי דברי הספרי?
2. ציינו דוגמאות למגוון דברים שיש בארץ ישראל.
3. ציינו דוגמאות למספר דברים שיש בארץ ישראל ואין בעולם הגדול.
ארצות בעולם שונות זו מזו. בארץ אחת יש מדבר צחיח, באחרת יש שטחים ירוקים ופוריים. ארץ אחת היא ארץ שטופת שמש והאחרת ארץ מושלגת. ארץ אחת היא מישור ובאחרת יש הרים. בארץ ישראל יש הכול: גם מדבר וגם ירוק, גם שמש וגם שלג, גם מישור וגם הרים.
4. האם אתם מסכימים לדברי הספרי ש"ארץ ישראל איננה חסרה כלום"? הסבירו.

נספח 1 ד - יסודי - על-יסודי - דף משימה

"לא עלייך המלאכה לגמור ולא אתה בין חורין להבטל ממנה" (אבות ב, כא)

נתקלתם פעם בתופעה מעצבנת,
לכלוך, רעש, מטרד, מפגע?
האם עשיתם משהו כדי לשנות את המצב?
לפניכם קישור לסרטון של אנשים שאכפת להם והחליטו לעשות מעשה.

["שיעור" על חוף הכנרת - קישור](#)

אחרי
סטודנטים למען הכינרת
צילום ניסים אסבן

לפני
סטודנטים למען הכינרת

**הכינו רשימה של חמישה דברים שמטרידים אתכם בסביבה שלכם והייתם שמחים
לשנות אותם.**

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

נספח 1 ג - יסודי - על-יסודי - דף משימה

"קח מקל קח תרמיל בוא איתי אל הגליל בוא איתי ביום אביב נהלך סביב סביב" (אהוד מנור)

"אני מאמין שאין דרך טובה יותר לחוש את
הקשר לארץ ישראל
מאשר להלך בה לאורכה ולרוחבה לחצות את
עמקיה, להעפיל על פסגת הריה.
לסייר בשביליה - גם הנידחים ביותר.
רק כאשר אתה מסייר ברגל ברחבי הארץ,
מתבשם מנופה ורואה במו עיניך...
את שרידיה הקדומים, ויישוביה החדשים,
אתה מרגיש את הקשר האמיתי לארץ ישראל,
ואת היותך בן הארץ הזאת."

זאב וילנאי

שאלות לדיון:

1. האם אתם מסכימים לדבריו של זאב וילנאי שאין דרך טובה יותר לחוש את הקשר לארץ ישראל מאשר להלך בה לאורכה ולרוחבה?
2. כיצד מחזקת ההליכה בארץ את הקשר לארץ ואת האהבה כלפיה?
3. הרמב"ם כתב: "גדולי החכמים היו מנשקים על תחומי ארץ ישראל ומנשקים אבניה ומתגלגלים בעפרה, וכן הוא אומר: כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו" (רמב"ם, משנה תורה, הלכות מלכים ומלחמות פרק ה, הלכה י'). מדוע כתב הרמב"ם מעשים שכאלה בספר ההלכה שלו? איזו הלכה אנו לומדים מכך שגדולי ישראל נשקו לעפר הארץ וחבקו את אבניה?
- הרמב"ם מלמדנו הלכה גדולה, יש לאהוב את ארץ ישראל. לא מספיק לגור בארץ, צריכים גם לאהוב את הארץ הטובה והקדושה.

נספח 1 ו - יסודי - על-יסודי - דף משימה

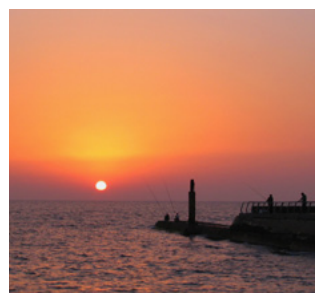
ארץ ישראל - נעים להכיר!

שלב הכנה: המורה יבקש מן התלמידים מבעוד מועד להביא תמונה מודפסת מטיול שערכו בני המשפחה בחופשה. חשוב לציין כי בתמונה רצוי שיהיו מאפיינים של המקום ולא רק בני המשפחה.

עזרים:

- מפת ארץ ישראל גדולה
- נייר דבק
- חוטים לסימון

המורה יתלה על הלוח מפה גדולה של ארץ ישראל ויבקש מכל תלמיד בתורו, לתלות את תמונתו לצד המפה ולמתוח חוט מקשר בין המפה לבין הנקודה מתאימה במפה.

משימה קבוצתית:

1. האם לדעתכם חשוב לטייל בארץ ישראל?
2. אלו רגשות מתעוררים בכם בעקבות טיול בארץ ישראל?
3. הכינו פלייר פרסומי בו אתם ממליצים לתיירים יהודים ושאנים לבוא ולטייל בארץ. בחרו מספר אתרים בהם תתמקדו וצרו סלוגן קבוצתי.

נספח 1 ה - יסודי - על-יסודי - דף משימה

לא נפסיק לשיר

בכל שיר, אהבת הארץ נובעת מסיבה שונה.

- להלן רשימת סיבות לאהבת הארץ: בית, קדושה, יופי, שייכות, מולדת, אנשים, הרגל. הדגישו בצבע, בשירים השונים שלפניכם, מילים המבטאות מושגים אלו.
- האם לדעתכם קיימות סיבות נוספות? ציינו סיבות אלו והדגישו בצבע את המילים המבטאות זאת.
- אלו מבין הסיבות המוצגות בשירים הכי משמעותיות עבורכם?
- האם לדעתכם קיימות סיבות נוספות?

כאן ביתי, פה אני נולדתי
במישור אשר על שפת הים.
כאן החברים איתם גדלתי
ואין לי שום מקום אחר בעולם.

מילים: עוזי חיטמן

לבי במזרח ואנכי בסוף מערב
אף אטעמה את אשר אכל ואף יערב
איכה אשלם נדרי ואסרי, בעוד
ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב
יקל בעיני עזב כל טוב ספרד, כמו
יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב.

מילים: רבי יהודה הלוי

ארץ שנאהב היא לנו אם ואב
ארץ של העם ארץ לעולם
ארץ בה נולדנו ארץ בה נחיה
יהיה מה שיהיה

מילים: שייקה פיקוב

ארצנו הקטנטונת, ארצנו היפה
מולדת בלי כותונת, מולדת יחפה.
קבליני אל שיריך, כלה יפהפייה
פתחי לי שעריך אבוא במ אודה יח.

מילים: יורם טהר-לב

אל ארץ צבי
אל דבש שדותיה
אל הכרמל והמדבר
אל עם אשר לא יחשה
שאת בניו לא יפקיר לזר

מילים: תלמה אליגון רוז

נספח 1 ח - יסודי - על-יסודי - דף משימה

ארצי שלי, הראי"ה

המנחה יקריא באוזני המשתתפים את הסיפור אודות הרב קוק ותקופת גלותו בשוויץ בזמן מלחמת העולם הראשונה.

פעם אחת נסע הרב קוק לכנס רבנים בשוויץ. היות ובמהלך ביקורו פרצה מלחמת העולם הראשונה נתקע בשוויץ ולא היה יכול לצאת מגבולות המדינה. ידידו שאירח אותו בארץ הזרה ניסה לשכנע את הרב שיסע לטייל איתו בארץ ולראות את נופיה היפים. לאחר הפצרות רבות השתכנע הרב והחליט לטייל עם ידידו בטבע. כאשר הגיעו לקצה שביל ממנו היה ניתן לראות רכסי הרים גבוהים ומרשימים ביותר התפעל הידיד ואמר: "רואה אתה את ההרים הללו, נכון שאין דבר יפה מזה..?" "אתה צודק", אמר הרב, "זהו באמת מחזה יפה, אך בארץ-ישראל רכסי ההרים הרבה יותר יפים..." כשהגיעו אל המעיינות התכולים שמימם היה כה צלול ונקי, התלהב האיש ואמר: "הראית מעיינות יפים מאלה בחיך? איזה מראה מדהים!" ענה הרב: "אכן מעיינות יפים הם אלו, אך לא כמו מעיינותיה של ארץ ישראל." המשיכו להלך והגיעו לשדות, יערות, אגמים ונחלים ובכל מקום ומקום חזר הרב וטען שנופה של ארץ ישראל יפה בהרבה. האיש המבולבל הסתכל על הרב במבוכה ושאל: "כיצד זה ייתכן שארץ ישראל שהיא כה קטנה, הרבה יותר יפה משוויץ המרשימה, בעלת ההרים המושלגים ונופיה הידועים לכל ביופיים העצום?" ענה הרב: "לא משנה כיצד נראים האתרים הללו, ארץ ישראל יפה הרבה יותר כי זוהי ארצי שלי. וכל מקום אחר בעולם לא יכול להיות יפה יותר בעיני ממנה..."

שאלות לדיון:

1. מהי לדעתכם הסיבה אשר גרמה לרב קוק לראות בארץ ישראל את המקום היפה ביותר בתבל?
2. חשבו על קשר אחר, לדוגמה: קשר בין בני זוג או בין אם לילדה. האם ניתן להשליך מקשר זה על הקשר שבין הרב קוק לארצו?
3. מה יכול לעורר בכם רגש דומה לרגשות אותם זכה לחוות הראי"ה?

נספח 1 ז - על-יסודי - דף משימה

זוהי הארץ!

זוהי הארץ, אפרים קישון

"זוהי ארץ כל כך קטנה, ששטחה על מפות העולם אינו מספיק כדי לכתוב את שמה בתוכו. זוהי הארץ היחידה בעולם שמשלמי מסיה בחוץ לארץ הקימו אותה. זוהי ארץ בעלת גבולות בלתי מוגבלים. זוהי הארץ הצרה ביותר בעולם, זוהי ארץ הצרות. ... זוהי הארץ שלי."

ליצירה השלמה הקש כאן

המנחה ידפיס את היצירה בשלמותה, יבודד כל שורה בנפרד וייתן לכל משתתף שורה. כל אחד יקרא שורה עד להשלמת היצירה וחוזר חלילה (סה"כ יש ביצירה 25 שורות. יש להכין פתקים לפי מספר המשתתפים).

שאלות לדיון:

1. האם לדעתכם כותב היצירה, אפרים קישון, אהב את הארץ? כיצד ניכרת אהבה זו בכתובים?
2. מהי השורה אשר מרגשת אתכם ביותר?
3. הוסיפו שורה ברוח תקופתו וחברו יצירה כיתתית ברוח היצירה "זוהי הארץ" של אפרים קישון.

סאטירה:

יצירה ספרותית המתארת את הפגמים שבמציאות בצורה לגלגנית ועוקצנית. הסטירה מדגישה את הניגוד שבין המציאות השלילית לבין האידאל.

המילון החדש, אברהם אבן שושן

כמה מילים על אפרים קישון:

סופר, סטיריקן, מחזאי, תסריטאי ובמאי קולנוע ותיאטרון ישראלי חתן פרס ישראל. מהסטיריקנים והבמאים הישראלים הידועים ביותר בעולם. הבמאי הישראלי הראשון שסרט בבימויו היה מועמד לפרס אוסקר, וכן הישראלי הראשון שסרטים בבימויו זכו בפרס גלובוס הזהב.

נספח 3

לעורר את האהבה עד שתחפץ

אהבה / עמוס עוז

אי אפשר "לחנך לאהבה".
לא לאהבת הארץ, ולא לאהבת הנוף.
באהבה אפשר להדביק את הזולת.
אהבה אפשר לעורר לפעמים,
אבל לא ביד רמה - ולא בזרוע נטויה.

מתוך מחשבה ואמונה כי אהבה אפשר לעורר, עלינו לעורר את רוחנו ולסלק מעצמנו עיכובים רוחניים, כדי לפנות בנו מקום להשראה אלוקית ולעורר בנו את האהבה עד שתחפץ. לפניכם מספר כיוונים. חשבו - באיזה תחום הכי מתאים לכם להעמיק ולחקור?

נספח 2

ארץ חמדה בשבילי היא...

אומר הנביא ירמיהו: "וְאֶתֶּן לָךְ אֶרֶץ חֲמֻדָּה" (ירמיהו ג, יט). מפרשים חז"ל: ארץ שכולם חומדין אותה, הארץ הטובה ביותר.

חמדה: דבר נאה ויקר, דבר שמשתוקקים אליו. (מילון אבן שושן)

ציינו שלושה נושאים שלמדתם, בהם הרגשתם תחושת אהבה, שייכות וקשר לארץ חמדה.	ציינו שלושה מקומות בארץ בהם הרגשתם תחושת אהבה, שייכות וקשר לארץ חמדה.	ציינו שלושה אירועים בהם הרגשתם תחושת אהבה, שייכות וקשר לארץ חמדה.
ציינו שלושה דברים נוספים בהם הרגשתם תחושת אהבה, שייכות וקשר לארץ חמדה.	ציינו שלושה שירים / ספרים / סרטים שגרמו לכם להרגיש תחושת אהבה, שייכות וקשר לארץ חמדה.	ציינו שלושה ימים בשנה בהם הרגשתם תחושת אהבה, שייכות וקשר לארץ חמדה.

חישובו!! על שלוש פעילויות אישיות, כיתתיות או בית ספריות שיש בכוחן לעורר את האהבה (לימוד / משחק / מבצע / אירוע / התנדבות / שיר / הופעה וכו').

1. _____
2. _____
3. _____

נספח 4 - בין אדם לארצו ומדינתו

דף שיקוף כיתתי - להעברה לרכז "הקהל למען ציון" בית ספרי

נושא

הסוגיות העיקריות
עליהן שוחחנו
בכיתה

החלטות הכיתה
למליאת הקהל של
בית הספר
הצעות ליוזמות
מעשיות

החלטה (אחת)
לביצוע במסגרת
כיתתית
מתווה לפעילות
בכיתה

רעיונות מעניינים
נוספים
שכדאי וחשוב לזכור

מי אנחנו? כיתה,
מחנך, נציגי הקהל
שלנו